LETHRICA

ÅRGANG 13, NR. 25 DE HISTORISKE FORENINGER I LEJRE KOMMUNE APRIL 2018

Dette nummer af Lethrica indeholder en artikel om oplysningstiden og Lejre.
"Da jeg var barn" afsluttes.
Artiklen "Udvandring til Amerika" kommer ind på slægtsforskning, som der er stor interesse for for tiden.
Bente Trane er holdt op på Arkivet, og Tobias Mortensen er kommet til.

Vi kan glæde os til rigtig mange arrangementer i denne sommer.

Vi ønsker alle vore læsere en rigtig god sommer
På redaktionens vegne
Thyra Johannesen

I DETTE NUMMER:

Leder	2
Oplysningstiden og Lejre	4
Holbækvej 2	12
Da jeg var barn	16
Udvandring til Amerika	26
Et hus, der brændte	29
Anmeldelser	34
Farvel til Bente Trane	37
Goddag til Tobias Mortensen	39
Lejre Historiske Forening	40
Egnshistorisk Forening for Hvalsø	42
Bramsnæs Lokalhistoriske Forening	44
Museumsforeningen	46
Tadre Mølles Venner	48
Arrangementer på Tadre Mølle	51
Lidt molinologi	52
Nyt fra DSI-TM	54
Kommende aktiviteter	56

LØSSALG 10 kr.

LEDER

Nationalpark Skjoldungernes Land har nu spillet ud med de første større projekter. Desuden er enkelte mindre projekter allerede gennemført.

Vi kan glæde os over, at de kulturhistoriske elementer er blevet tilgodeset rigtig pænt, og at man har medtaget projekter, som de historiske foreninger har foreslået.

Sonnerupgårds kilometerlange og meget gamle hovedgårdsdige langs Tadre Møllevej er blevet ryddet, så man igen kan se stenene. Det var groet helt til, da det ikke var blevet plejet, siden det tidligere Roskilde Amt gjorde det. Resultatet er blevet rigtig flot. Fremover vil det blive plejet med ca. fem års mellemrum.

I Bjergskov er en sjælden biotop - et fattigkær - blevet ryddet for opvækst.

I Roskilde Fjord bliver hættemågen stedse mere fåtallig, men helt præcis hvorfor vides ikke. Det er det nødvendigt at vide, hvis man skal prøve at gøre noget ved det. Der er derfor igangsat et forskningsprojekt til at afklare dette.

Omkring Gammel Lejre skal der gøres en indsats for at forbedre de landskabelige forhold, bl. a. ved bekæmpelse af rød hestehov langs Lejre Å, rydning af hegn og krat samt øget slåning og afgræsning.

Rigsråd Erik Krabbe byggede i 1500-tallet sin herregård Åstrup på et rektangulært dobbelt voldsted, således at hovedbygningen lå på den bagerste del af voldstedet og avlsgården på den forreste. Senere blev avlsgården efter en påsat brand flyttet helt bort fra voldstedet. Sidst i 1800-tallet tilkastedes den vestlige del af voldgraven og den sydligste delvist. Desuden ophørte man med at vedligeholde den nordligste del, der derfor forsumpede. Resultatet er, at man i dag slet ikke fornemmer Eriks Krabbes storstilede og dengang meget moderne anlæg. Nu skal de tilkastede dele opgraves og den forsumpede del oprenses. Desuden skal der efterplantes i den gamle allé fra Landevejen til Åstrup, og der skal plantes en ny allé fra skoven ned til Åstrup. Når dette er sket, vil Åstrup komme til at fremstå ganske anderledes herskabeligt og oprindeligt.

Lad os håbe, at tiltagene på Åstrup engang vil komme til at smitte af på nationalparkens anden herregård med tørlagte voldgrave, Skullerupholm.

Bent Gottfredsen

Luftfoto af Åstrup med indtegnede voldgrave og alléer

En del læsere af dette blad vil sandsynligvis være medlemmer af flere af foreningerne og vil derfor modtage mere end ét eksemplar af bladet.
Det er meget kompliceret administrativt at ændre på dette forhold.
I stedet opfordrer redaktionsudvalget til, at man forærer de ekstra kopier til venner og bekendte.
Det kan være med til at stimulere interessen for vores lokalhistorie.

HISTORISKE ARTIKLER

OPLYSNINGSTIDEN OG LEJRE

Af Niels Schrøder
2017

Når Lejres historie nævnes, er det oftest vikingetiden, der tænkes på. Men også oplysningstiden har efterladt mange spor i Lejreområdet. Primært fordi oplysningstidens "førstemand" i Danmark – J. L. Holstein - skabte grevskabet Ledreborg og brugte dette til at demonstrere, hvordan videnskab, planlægning og teknik kunne anvendes.

Det foreslås derfor, at der gøres en indsats for at gøre oplysningstidens ideer og resultater tilgængelige for et større publikum – med udgangspunkt i, hvad der har relation til Lejreområdet.

Man kunne f. eks. sikre, at der gennem Skjoldungelandets hjemmeside blev adgang til digitaliserede udgaver af de værker med relation til området, som Holstein var initiativtager til, f. eks. H. P. Anchersens afhandling om *"Herthedal og Det Gamle Dannemark"*. Pontoppidans *"Danske Atlas"*, Videnskabernes Selskabs kort over området og de detailkortlægninger, der blev foretaget før bygning af de nye landeveje.

Derudover kunne man på Ledreborg udstille de originale værker og f.eks. Danmarks ældste elektricisermaskine (fra ca. 1755), som stammer fra Ledreborg. Den er nu på Danmarks Tekniske Museum, men bliver ikke

Den Danske
Atlas
Eller
Konge-Riget
Dannemark,
Tomus I.

HERTHEDAL
Det gamle
Dannemark

Danske Atlas og bogen om Herthedalen blev med stor interesse læst af den opvoksende ungdom (f.eks. Steffens og Grundtvig). Holstein lagde vægt på, at skrifterne fra Videnskabernes Selskab udkom på dansk, så de kunne læses af borgerne.

udstillet der. På Ledreborg kunne den være med til at fortælle en spændende historie om oplysningstiden (se nedenfor).

Endelig kunne man lave beskrivelser af de steder i terrænet, hvor der endnu er spor af de demonstrationsprojekter, som J. L. Holstein lod foretage.

I det følgende vil jeg meget skitsemæssigt vise nogle af de lokaliteter og personer, man kunne inddrage i projektet.

Johan Ludvig Holstein var en dansk lensgreve, Ridder af Elefantordenen, og statsminister .

Blandt hans fortjenester er medvirken til etableringen af Videnskabernes Selskab, stiftet den 13. november 1742. Her som i andre situationer var Holsteins indflydelse hos kongen af stor betydning, og den levende interesse, han havde vist for selskabet siden dets stiftelse, bevarede han, så længe han levede. Han var præsident for selskabet, der også afholdt sine møder i hans hus.

En af de første vigtige beslutninger, der blev truffet om selskabets virksomhed, var, at dets skrifter skulle udgives på dansk. Dette støttede Holstein helhjertet, hvilket er bemærkelsesværdigt, da han var tysk født, men i tidens løb var han kommet til at føle sig som dansk. Den første afhandling fra selskabet var H. P. Anchersens afhandling *"Herthedal og Det Gamle Dannemark"*.

Også som universitetets kansler passede Holstein sine pligter. Han overværede flere gange professorernes forelæsninger, og han gjorde sig den ulejlighed at kontrollere studenternes disputatser. Dette gav et ret ubehageligt resultat og førte til, at han anbefalede konsistorium at sørge for forbedringer.

For Holstein var det nemlig vigtigt at

Johan Ludvig Holstein (1694 - 1763)

Udsnit af det første af Videnskabernes Selskabs kort (1768). Bemærk dog, at Roskilde-Ringsted landevej senere er blevet indridset i kortet (kobberstik). Tegnet af Caspar Wessel (1745 – 1818), som var en dansk-norsk matematiker. Hans ældre bror, digteren Johan Herman Wessel, er nok er mere kendt, bl.a. for digtet om "Kærlighed uden strømper".

Caspar Wessel arbejdede som landmåler, men blev også cand. jur. Den matematiske del af landmålingen førte ham til at udforske en geometrisk tolkning af de komplekse tal, og han skrev en grundlæggende afhandling "Om directionens analytiske betegnelse", publiceret af Videnskabernes Selskab. I dag regnes Wessel som ophavsmand til idéen om at repræsentere komplekse tal som punkter i den komplekse plan, et koordinatsystem med en reel akse og en imaginær akse.

Hans bror skrev om ham: "han tegner kort og studerer loven – er alt ligeså flittig som jeg er doven."

få at vide, hvilke studenter man kunne vente sig noget godt af.

Om hans sans for historie vidner, at der i parken ved Ledreborg etableredes et såkaldt "historisk og genealogisk peripatetisk Akademi", hvor der langs alleer var dannet en levende historiebog.

Holstein benyttede grevskabet Ledreborg til at afprøve nogle af tidens nye ideer for vejbygning, teknik og økonomi. Han lod Ledreborg Allé bygge langs en ret linje i forlængelse af slotsaksen, som pilotprojekt for de

nye lige landeveje, man planlagde at bygge til erstatning for de gamle veje, som snoede sig gennem landet for at undgå vådområder. Dette medførte, at der skulle bygges broer og dæmninger. Ved Blæsenborg lod han opføre fabriksbygninger for i tråd med tidens tanker om national selvforsyning at drive et klædemanufaktur. Tilsvarende udskiftede han nogle af gårdene i Glim, så de kom til at ligge langs Alléen med regelmæssige mellemrum på godt 300 alen. Hver gård på "egen" mark.

Københavns Universitets lærere var hovedsageligt støvede teologer og filosoffer, og Holstein ønskede mere "real" videnskab. Det betød bl. a., at

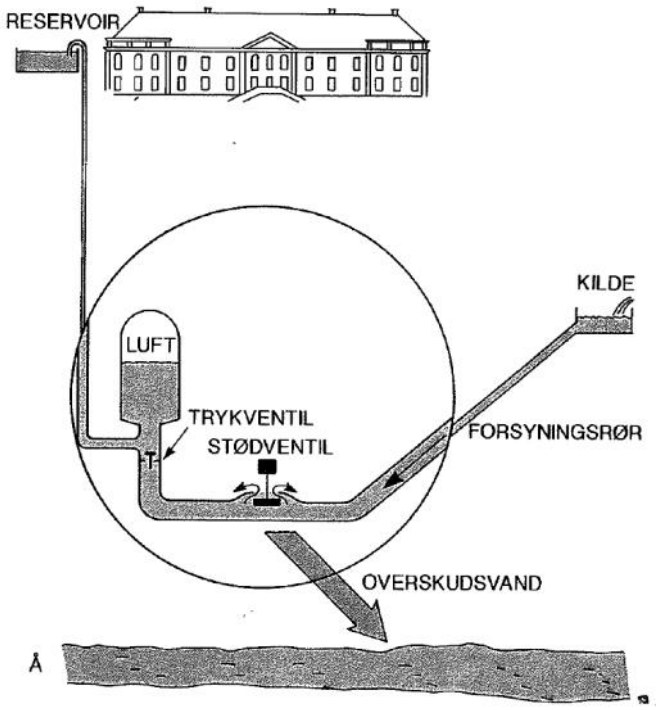

Principskitse af en stødhævert, der fra en kilde i bunden af parken i næsten 200 år sørgede for rindende vand til Ledreborg slot. Da København startede vandindvinding i området, ophørte kilden. I Danske Atlas er Ledreborg ganske nøje beskrevet, og der lægges vægt på, at parken er åben for publikum. Der var store dele af parken, der ved hjælp af statuer mv. formidlede viden om historien og om filosofi. Med det var også vigtigt, at man kunne fremvise tekniske nyskabelser som stødhæverten.

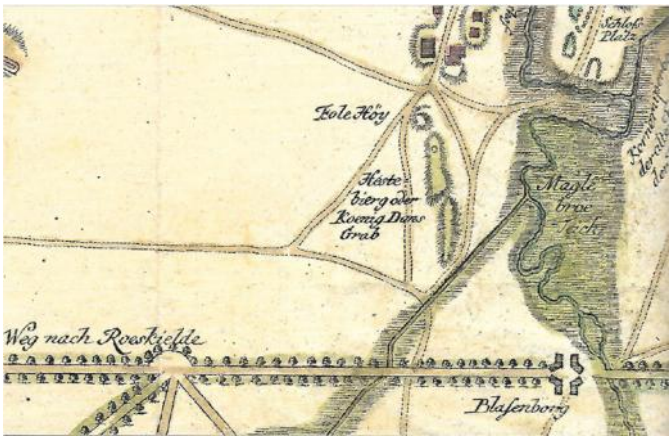

Detalje af kort over Ledreborg Allé (udført af C. Hammer i 1750erne). Det viser, hvor Ledreborg Allé krydser Langvad å (Maglebro) ved Blæsenborg og vest herfor Ledreborg å (Lillebro).

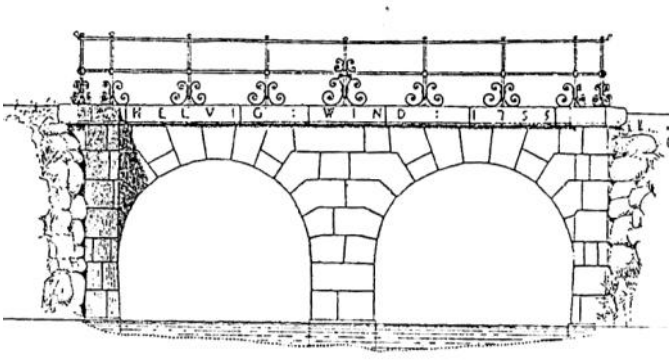

Maglebro, som den stadig kan ses

han kontaktede Kratzenstein, der under en rejse fra St. Petersborg til Arkhangelsk opholdt sig kortvarigt i København. Det udmundede i hans kaldelse til professor i eksperimentalfysik og medicin på Københavns Universitet. Her opholdt han sig resten af sit liv og fungerede med stor arbejdslyst som underviser på universitetet.

Kratzensteins studier i elektricitetens lægelige evner bestemte hans karriere. Han viste, at elektroterapi kunne helbrede såvel lammelser som mentale sygdomme. Desværre var det dog kun sjældent, at det skete, så han prøvede også at bruge terapien på andre lidelser, f.eks. kunne det være

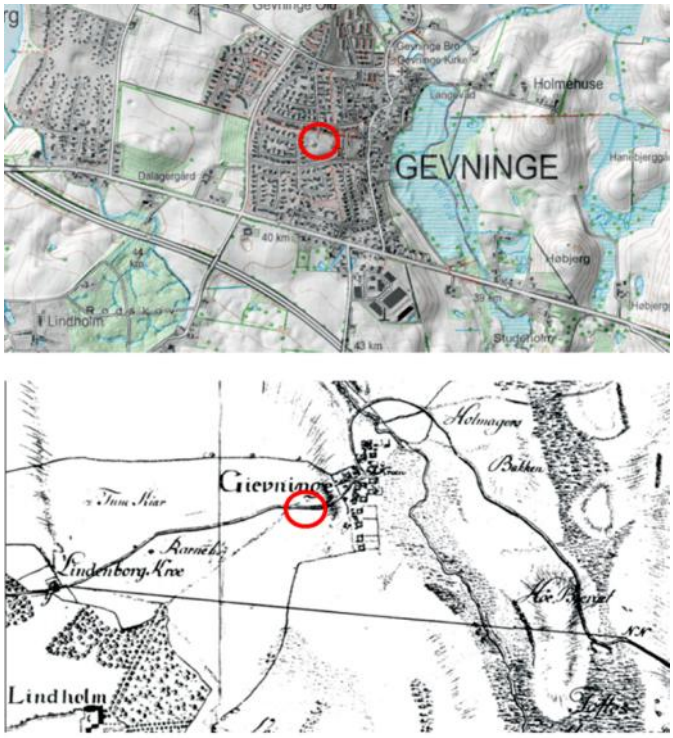

Gamle og nye landeveje ved Gevninge. Nederst er vist vejen, som den snoede sig gennem landskabet i 1700-tallet, opmålt omkring 1780.

Inden man byggede den nye lige landevej, havde Ole Rømer dog foretaget en opmåling af de gamle veje og opsat milepæle. Ole Rømers opmåling foregik midt i 1690'erne, hvor Ole Rømer ejede Lindholm gods, så det er en vej, han ofte selv benyttede. Midt i Gevninge by er det muligt at "se" den gamle vej ved opkørslen fra dalen (rød cirkel på kort). Her skal også tidligere have været en af Ole Rømers milepæle. Det ville være interessant, hvis man kunne genopstille milepælen eller eventuelt en reproduktion af den.

Fysiske forsøg på et gods i oplysningstiden (billedet her er desværre ikke fra Ledreborg, men fra et engelsk gods. Men vi ved, at det også på danske slotte var mode at arrangere fysiske forsøg). Udover fysikforsøgenes underholdningsværdi var Holstein dog overbevist om nødvendigheden af at oprette en egentlig lærestol i fysik ved universitetet.

godt for folk, der var for fede (han skriver dog i en fodnote, at det var vigtigt, at patienten også selv regelmæssigt skulle dreje svinghjulet på elektrisermaskinen).

C. G. Kratzenstein (1723-95) var professor ved Københavns Universitet fra 1753 til sin død. Han underviste i så godt som alle medicinens discipliner, i fysik, astronomi og kemi, og i naturhistorie efter Linné's system. Han blev valgt til rektor fire gange. I 1748 blev han som 25-årig professor ved Akademiet – Kunstkammeret til St. Petersborg.

Man kan sige, at han gjorde lynkarriere. Kratzensteins forgænger som eksperimentalfysiker i St. Petersborg var blevet dræbt af et lyn under et forsøg på at vise, at lyn var elektriske udladninger - hvilket det fire år senere lykkedes Benjamin Franklin at vise.

Ud over sine pligtige forelæsninger gav Kratzenstein privatundervisning til adelige. Dette og hans elektroterapeutiske praksis var så god en forretning, at han kunne opbygge en stor samling af kostbare fysiske og medicinske apparater, som dog gik til grunde ved Københavns brand i 1795, da hans professorresidens i

Kratzenstein ved elektroterapeutiske forsøg i begyndelsen af 1750erne. Elektrisermaskinen er af samme type som Ledreborg maskinen, hvor der bruges glascylindre. Først i 1766 kom de første elektrisermaskiner med glasskiver (tegning fra Kunstkammeret, St. Petersborg).

Studiestræde nedbrændte, og han døde en måned efter den ulykkelige hændelse. Han nåede dog før sin død at testamentere 12.000 rigsdaler til universitetet, der efter hans ønske skulle bruge dem til oprettelse af en lærestol i fysik.

Kratzenstein fik også stor betydning for Henrik Steffens, da denne efter tiden på Roskilde Katedralskole tog til København for at studere videre. Selv om Kratzenstein anvendte phlogistonteorien (Phlogiston var et optænkt usynligt brændbart væsen) for at forklare sine forsøg, og Steffens som den første i Danmark forkastede denne lære i 1795, har hans oplæring

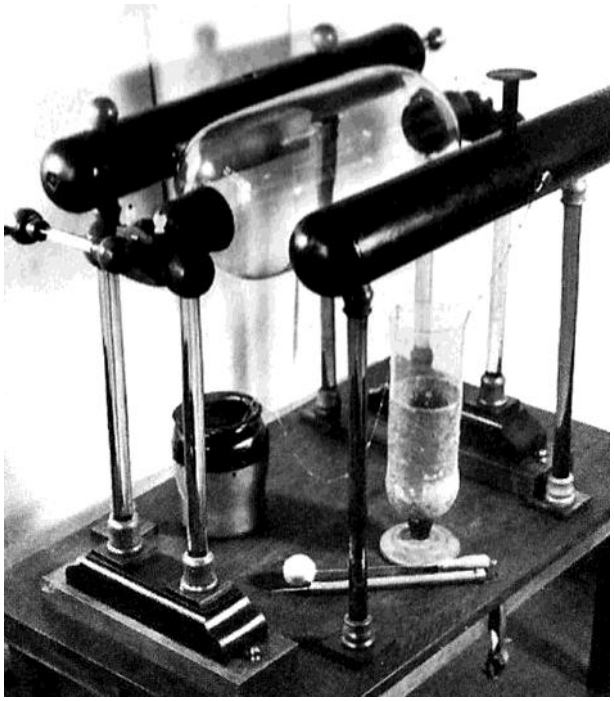

Kratzensteins store samling af fysiske apparater gik til grunde ved Københavns brand i 1795. Men et af hans tidlige apparater fra 1750erne blev erhvervet af Holstein og blev opbevaret på Ledreborg, indtil det for ca. 50 år siden kom til teknisk museum (hvor det findes på magasin). Man kunne forestille sig, at denne landets ældste elektrisermaskine ville blive set af flere, hvis den kom tilbage på Ledreborg som en del af en udstilling om oplysningstiden.

Henrik Steffens (1773-1845) gik i "gymnasiet" på Roskilde Katedralskole. Han var dog ingen stor ynder af datidens "sorte skole", men foretog hellere ekskursioner til Lejreegnen for selv at udforske de historiske steder, som han gerne læste om i de bøger om Lejreegnen, Holstein havde taget initiativet til. Når Grundtvig kaldte Steffens "Lynildsmanden", skyldtes det ikke kun dennes urolige væsen, men også, at Steffens tjente til studierne som forsøgskanin "elektrisk drage" ved Kratzensteins elektriske eksperimenter.

hos Kratzenstein utvivlsomt været afgørende for de resultater, Steffens i årene 1795-1801 nåede vedrørende opstilling af spændingsrækken og udforskning af oxidations- og reduktionsprocesser.

Der er sikkert flere andre historier fra Lejreområdet, der kunne belyse oplysningstiden. Disse blot som en appetitvækker.

Noter:

1. Pontoppidans "Danske Atlas" indeholder et stort afsnit om Ledreborg og Lejre, hvor ikke alene de historiske seværdigheder, men også de nyere tekniske apparater som stødhæverten er omtalt som "en i Norden enestående vandkunst".
2. Kratzensteins virke er udførligt beskrevet i Egill Snorrason, Kratzenstein: en flittig dansk professor fra det 18. århundrede, D.B.K., 1967.
3. Steffens beskriver sin opvækst i Roskilde og sine studieår i København i sin selvbiografi: Was ich erlebte. 10 Bände. Josef Max und Komp., Breslau 1840–1844 – findes på nettet.
4. Om Steffens og Kratzensteins kemiske arbejde se Ole Bostrup: Dansk Kemi 1770 -1807. Teknisk Forlag 1996.

For hurtig kommunikation og for at spare jeres foreninger for penge, send venligst jeres mailadresser til:

Lejre: annilejre@email.dk TMV: tadremoellesvenner@gmail.com

Hvalsø: thsj@mail.dk LMF: vivianus@post.tele.dk

Bramsnæs: blf.bramsnaes@live.dk

Næste deadline for bidrag er 1. september 2018.

Bidrag modtages gerne efter aftale med redaktionsudvalget.

HOLBÆKVEJ 2

DEN GAMLE REALSKOLE OG ARBEJDE ADLER

EN VIGTIG DEL AF STATIONSBYENS HISTORIE OG IDENTITET

Af Bent Gottfredsen

Op mod årsskiftet rasede en vældig debat om en mulig Rema 1000 i Hvalsø placeret på Holbækvej 2. Vi fulgte debatten med stor interesse, men undlod at blande os af frygt for at risikere at blive taget til indtægt for eller imod en Rema 1000.

Nu krudtrøgen har lagt sig, vil vi i stedet bringe en omtale af Holbækvej 2`s historie, betydning for bybilledet og for byens identitet i håbet om, at sådanne bløde værdier også vil kunne komme til at indgå i eventuelle fremtidige overvejelser.

Holbøkvej 2 1925

Holbækvej 2 1960

Historie

Bygningen blev opført sidst i 1890`erne af Arbejde Adler i København. Det er bemærkelsesværdigt, at dette skete, før Arbejde Adler etableredes som en landsforening. Fra byen blev forskellige typer af ledige sendt ud på beskæftigelse i Magistratsskovene (Hvalsøskovene), som dengang tilhørte Københavns Kommune. Her boede de så i kortere eller længere perioder under opsyn af forstander N. P. Olsen. Herved adskilte Arbejde Adler i Hvalsø sig fra gennemsnittet.

Allerede i 1903 opgiver man projektet, og ejendommen sælges til adjunkt ved Ribe Katedralskole V. F. Beck, som opretter Hvalsø Privat- og Realskole med sin datter frøken Suzon Beck som leder og underviser.

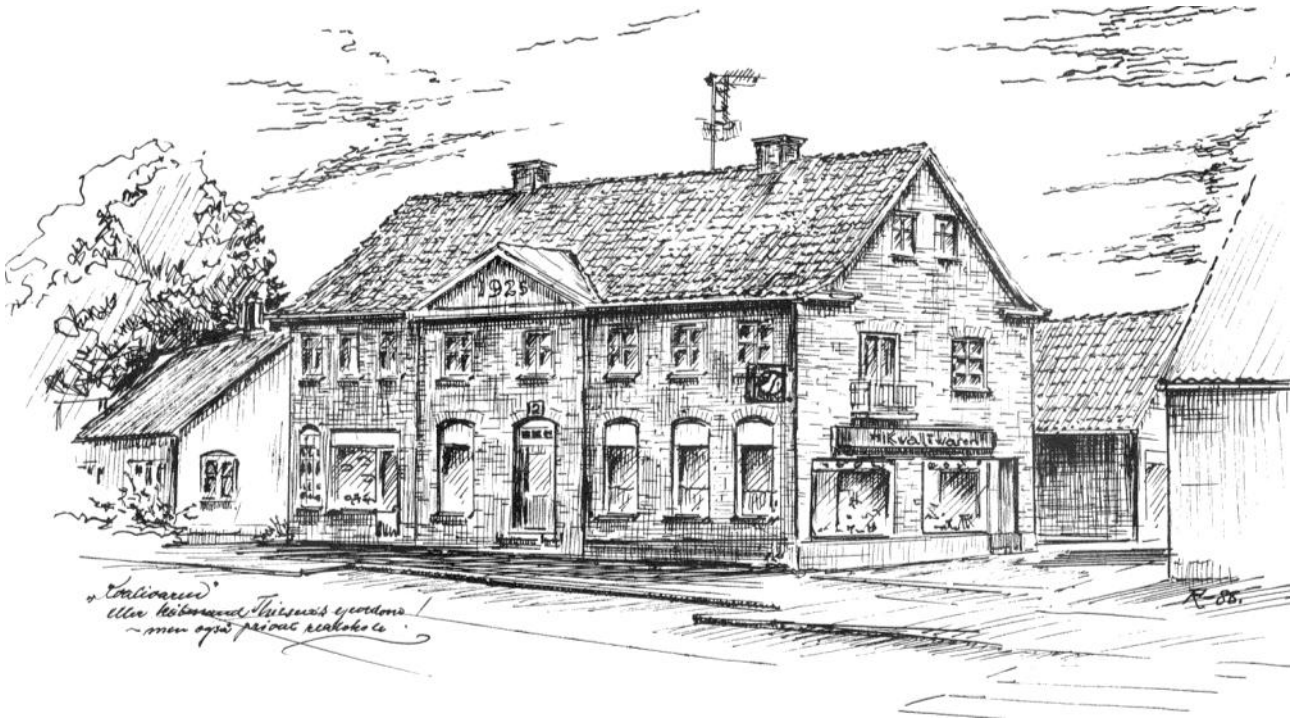

Holbækvej 2 1985 i Robert Rauers streg

Hermed rykkede Hvalsø op i stationsbyernes klasse, hvad angår undervisning. Nu kunne man tage både Mellemskole- og Realeksamen i Hvalsø. Dermed kunne man komme videre enten i undervisningssystemet eller få betydeligt bedre ansættelsesmuligheder, f. eks. ved Statsbanerne og Post- og Telegrafvæsenet.

Realskolen lukkede på grund af økonomiske vanskeligheder i august 1920. Det var dyrt at sende sine børn i privatskole, og de offentlige tilskud var beskedne. Sognerådet havde ikke den helt store forståelse for, at de syv skoleår ikke rakte godt nok for alle.

Efterfølgende bliver ejendommen købt af købmand Harald Petersen, der drev købmandsforretningen i Hotellet overfor. I 1925 bygger han en meget vellykket etage oven på det solide skolehus og flytter forretningen dertil. Denne driver han til 1929, hvor han sælger til købmand Christian Nielsen. Dennes enke sælger i 1933 til Købmand Johannes Thiesen, hvis søn Aksel Thiesen videreførte købmandshandelen, indtil han solgte ejendommen i 1986. Herefter tog et konsortium over. Det opførte Superland, der senere blev til Favørmarked. Til sidst flyttede Fakta ind. Afslutningen ud mod rundkørslen med Spar Nord blev et rimeligt vellykket eksempel på en tilpasset byfornyelse.

I den gamle bygning har der desuden været to slagtere, en ejendomsmægler, gaveforretningen Kvalivaren og

Holbækvej 2005

café på frivillig basis. I dag er der Solcenter og Frisør. Siden 1986 og nogle år frem har der været lægekonsultation på første sal.

Bevaringsværdi

I 2015 bestilte kommunen i forbindelse med Vores Hvalsø en bygningsregistrering hos Center for Bygningsbevaring. Her tildeltes bygningen karakteren 3 på SAVE-skalaen fra 1 til 9, idet de laveste tal angiver de højeste bevaringsværdier. *"Bygningen er med sine centrale funktioner en vigtig del af stationsbyens historie." "Fremstår med præg af Bedre Byggeskik". "Velpro-portioneret længehus"."Opført i gode, gedigne materialer". "Er med sin størrelse og placering en vigtig bygning i gadebilledet".*

I alt 20 bygninger blev bedømt som bevaringsværdige med karaktererne fra 2 til 4. En er allerede nedrevet. Kun Hotellet, Stationen, Gammel Lægebolig og Apoteket blev vurderet højere. Ud fra historiske kriterier (fortælleværdien) skal Holbækvej 2 sidestilles med ovennævnte samt med mejeriet og den sydlige købmandsgård (Røde Kors). Det blev bemærket, at rigtig mange bygninger kunne opraderes ved relativt beskedne istandsættelser og tilbageføringer.

Landsforeningen Arbejde Adler

Foreningen blev grundlagt efter forbilleder fra Holland og Tyskland. Det skete på initiativ af præsten N. C. Dalhoff. Formålet var "*at fremme hjælp for arbejdsløse, ikke ved almisse, men ved arbejde*". På den tid var der mindst 10.000 enlige vagabonderende mænd på grund af landbrugets begyndende affolkning. Mange af dem havde betydelige alkoholproblemer. Udgangspunktet var folkekirkeligt og socialfilantropisk.

Der oprettedes med tiden fire arbejdskolonier og 80 herberger i købstæder og stationsbyer. Her kunne klienterne så henvende sig og få et måltid mad og en seng at sove i, men kun mod at udføre et lettere arbejde. Dette bestod ofte i at hugge pindebrænde til salg til optænding. I de

mindre herberger kunne de blive en enkelt dag, i de større 3 – 4 dage. Skikkede de sig vel, kunne de ofte blive længere og få en anbefaling med på vejen. Målet var at få klienterne tilbage til en normal arbejdstilværelse uden alkohol, samt at give dem et Guds ord med på vejen. I sin storhedstid nåede foreningen op på over 26.000 medlemmer.

I arbejdskolonierne samlede man de helt umulige tilfælde, som man beskæftigede med f. eks. landbrug, gartneri og tørvegravning.

De sociale reformer i 1930erne bevirkede, at behovet for Arbejde Adler efterhånden aftog. Under krigen øgedes behovet i en årrække igen. Landsforeningen eksisterer stadig – nu i tæt samarbejde med Røde Kors.

I dag er det mest narkomaner, det gælder. I København findes Arbejde Adler's Hus, og mere lokalt Roskilde Hjemmet.

Læs også: Karl-Johan Rubæk: Arbejde Adler i Lejre, Lethrica april 2014

Kilder:

Lis Gertrud Kildsig: Skole i Hvalsø Kommune gennem 250 år, EHF årsskrift 1988

Helmuth Larsen: Hvalsø Bymidte, EHF 2001.

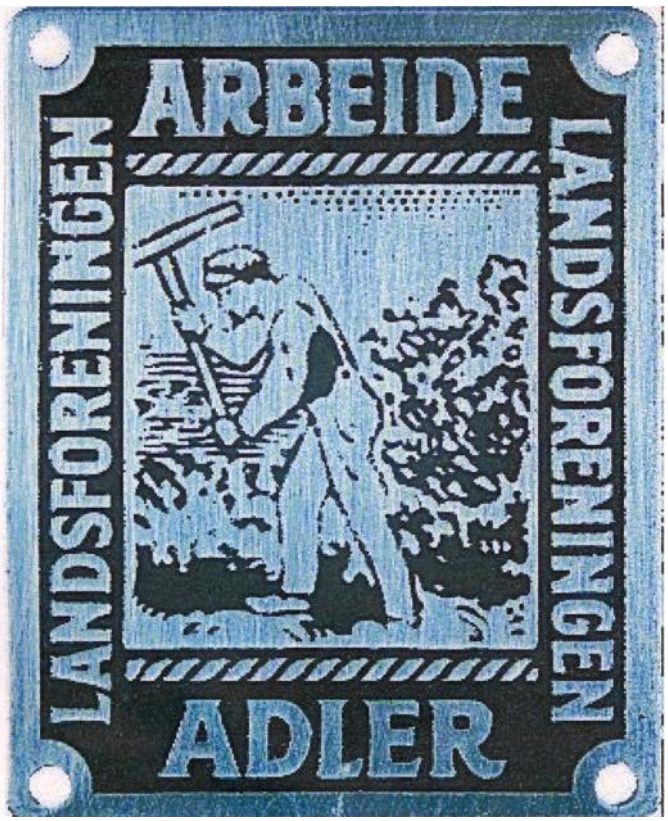

Arbejde Adler Med dette skilt kunne et medlem af landsforeningen tilkendegive, at her kunne en trængende få et måltid mad mod at udføre et arbejde, f. eks. ved at hugge pindebrænde.

Vi i EHF har en drøm – en drøm om Hvalsøs fremtid.

Vi drømmer om en samlet overordnet planlægning for hele byen. Vi drømmer om en bymidte, der er omfattet af én og kun én lokalplan. Vi drømmer om en visionær lokalplan, der forholder sig til alle de væsentligste fysiske aspekter af interesse for byens fremtid: Boliger, erhverv, trafikforhold, bygningsbevaring, gadebillede og den grønne struktur. Vi drømmer om en planlægning af kvalitet som før kommunesammenlægningen.

PERSONALHISTORISKE ARTIKLER

DA JEG VAR BARN

BARNDOMSERINDRINGER

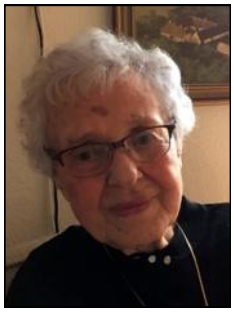

Af Karen Gunvør Fisker, født Eliasen.

Skrevet vinteren 2015/2016

Fortsat fra forrige nummer.

Julen glædede jeg mig altid meget til. Far hentede juletræ fra en plantage, vi havde på en sandet top i marken. Det blev flot pyntet lille juleaften og stod i den kolde havestue. Vi måtte ikke se det, før det blev tændt juleaften. Jeg husker mors gode småkager, dem blev vi ved med at bage. Der blev lavet konfekt, og det helt store var appelsiner, nødder, figner og dadler, som vi kun kunne købe til jul. Søndag før jul kom familien fra Gentofte, det var en tradition. De købte altid en halv gris. Far skulle partere den, det var mine kusiner Karen og Kirsten meget interesserede i. Det allerbedste var, at onkel Niels (mors fætter) havde bil. Han gav altid en tur til Roskilde eller Holbæk, for at vi, Else og jeg, kunne se juleudstilling og købe små julegaver – vi havde ikke mange penge. Det var en meget stor dag for os. Jeg vidste, at der blev sat julegaver i havestuen, og vi fik altid meget fine gaver. Julen kom endelig, og når der var fodret og malket, blev der serveret risengrød og and eller flæskesteg. Og så kom det store øjeblik, hvor træet blev tændt og døren åbnet til havestuen, som nu var varmet godt op. Vi sang julesalmer, og derefter var der gaver. Der var altid gaver fra Gentofte, moster Sandra, Karl Jensens, faster Marie og søskende til Else og mig. Senere fik vi juleknas, nødder m.m. – herligt. Dagen efter skulle vi altid til Bodil og Dagny for at se, hvad de havde fået, og derefter hos os. Den første jul, efter mor var død, holdt vi hos faster Marie, men jeg husker det ikke.

Vi var altid hos farbror Villemoes 2. juledag, hvor vi altid havde det sjovt sammen med kusine Astrid og fætter Lars. Vi var også på "Hyllingholm" i julen, og det var skik og brug, at vi alle skulle danse om juletræet. 2. nytårsdag var det fasters fødselsdag.

Så var vi der sammen med farbror Martin og familie, samt farbror Villemoes med familie. Der dansede vi også om træet og sang, ja, det var mest os børn. Faster havde jo mange børn – det var alle tiders, både for os og børnehjemsbørnene.

I min barndom havde vi meget mere sne, end vi har i dag. Som alle andre børn elskede jeg sneen og husker, hvordan vi sloges med snebolde og kælkede sammen med de fleste af landsbyens børn. Vi lavede de flotteste snemænd i hele verden – syntes vi da selv. På gadekæret, der lå midt i byen, kunne vi muntre os i flere timer med glidebaner og skøjter, og vi fik da også sommetider en vasketur.

Bodil, Dagny, Else og jeg havde nogle gode venner, der boede i et hus lige ved gadekæret. Var de hjemme og så os, blev vi inviteret ind til dejlig, varm chokolade og fik en hyggelig sludder. Hjemme vadede vi i sne, så snart vi var udenfor. Gårdspladsen var sommetider fyldt med så meget sne, at der måtte skovles en sti fra bryggerset ned til stalddøren, så vi kunne komme ind til dyrene. Til tider var der en flere meter høj snemur på begge sider af stien. Når det blev tøvejr, hang der meterlange istapper

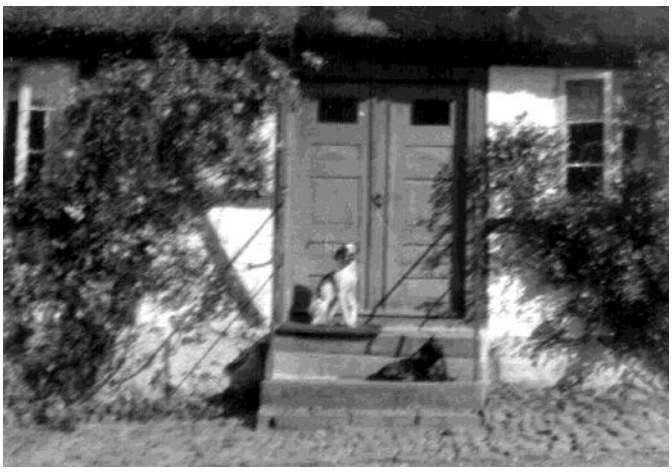

Jagthundene soler sig på trappen til stuehuset

ned fra stråtaget.

Som jeg husker det, havde vi også mere tordenvejr – især om natten. Det buldrede og bragede, og lynene oplyste gårdspladsen, så man skulle tro, det var dag. Vi var altid oppe, når det tordnede om natten. Når vi tog tøjet af ved sengetid, skulle det ligge pænt på en stol, så vi kunne tage det på i mørke, for det kunne jo ske, at strømmen forsvandt, eller måske slog lynet ned i vores gamle, stråtækte gård, så vi skulle ud i en fart. Når det var forbi, gik far altid op på vandværksbeholderen, som var på vores mark tæt ved gården, for at se, om der var lynbrand et eller andet sted. Det var der ikke i min barndomstid. Derimod var der en ung mand fra en gård i byen, der blev dræbt af et lynnedslag, da han var i marken for at flytte køer. Det var jo ret så uhyggeligt og trist, og det rørte alle i byen.

Vi børn var siden meget bange for at være ude, når det tordnede, og det varede længe, inden vi var os selv igen.

Far skrev mange breve til sine søskende og soldatervenner. Der var et meget tæt og godt forhold til familien. Efter mors død skrev far også til mors søskende. Når der så skulle skrives, blev Else og jeg også sat til at skrive. Vi havde noget børnebrevpapir - der kunne heldigvis ikke stå så meget.

Vi måtte ikke bande, og vi måtte ikke fløjte om aftenen, for så kom djævlen på taget. Skulle der komme et fløjt, måtte jeg lige skæve ud af vinduet, men jeg så ham aldrig. Vi skulle sidde ordentligt ved bordet og ikke tale med mad i munden. "Når vi spiser, så spiser vi", - ingen renderi, og sidde ved bordet, til alle var færdige, og sige tak for mad. Disse var reglerne, og de blev overholdt.

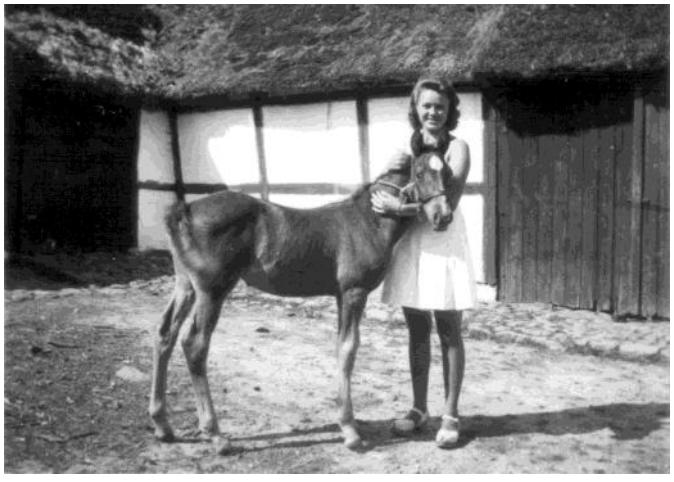

Her står jeg på gårdspladsen med et føl

Jeg var glad for min far og nært knyttet til ham, måske fordi jeg ingen mor havde. Far har aldrig slået eller skældt ud, men selvfølgelig irettesat engang imellem. Når jeg blev bedt om noget, så gjorde jeg det - sådan var det bare. Det var dog ikke alt, jeg gjorde med glæde. Jeg hadede for eksempel, når jeg skulle trække køer på græs, vi havde ingen fold. De skulle kobles sammen to og to efter hinanden, trækkes på græs og tøjres. Forrest skulle der gå en ko, som var lidt sur, og den kunne opføre sig upassende over for de andre køer, og den kunne også finde på at stange én bagi, så jeg skulle hele tiden holde øje med den. Heldigvis var det den, der blev tøjret først, så var jeg af med den – resten gik godt, og glad var jeg.

Jeg var glad for skolen og havde flere veninder, hvoraf nogle boede i Kirke Hyllinge, og de inviterede mig af og til med hjem – det var rart og hyggeligt. Drengene var også meget flinke, men der var et par banditter imellem. Lærer Nielsen havde et spanskrør, der stod i en krog, og det kunne han godt få i sinde at bruge, og det var ikke rart at se på. Engang havde drengene skåret i det flere steder, så stumperne

fløj rundt i skolestuen. Pigerne havde altid et pænt forklæde på. Om vinteren havde vi skiftesko med, for vi måtte ikke gå ind i skolestuen i udendørs fodtøj. Skifteskoene var i de fleste tilfælde hjemmestrikkede sutsko. De fleste var ordentlige i tøjet. Når jeg kom hjem, skiftede jeg til hverdagstøj. Tit skulle jeg hjælpe med noget, og på en gård kan man snart blive smurt ind i noget. Jeg gik i skole i syv år, et år i første og to år i anden, tredje og fjerde. Når vi havde eksamen, var vi i bageriet bagefter. Der var et rum, de kaldte for konditoriet, men det var bare et kedeligt rum med et par borde og nogle stole, og en disk hvor man kunne købe sodavand og kaffe, samt lidt til den søde tand. En flødebolle kostede 5 øre og en spids slikkepind også 5 øre – jeg husker ikke, hvad en sodavand kostede. Vi skulle også prøve at ryge, så der blev købt en pakke cigaretter. Det var det "vilde liv". Jeg fik hele to kroner til hele herligheden. En stor dag.

Mine lærere var meget flinke, og vi lærte meget, men der var ikke så mange fag, som der er nu. Jeg var meget pligtopfyldende. Jeg sad ved fars skrivebord i lillestuen og ordnede lektier. Danmarkshistorie, bibelhistorie, salmevers og katekismus skulle vi helst lære udenad – hvorfor ved jeg ikke. Hvem har brug for at kunne kongerækken på fingrene eller et salmevers? Der var altid nogle drenge, der ikke kunne salmeverset – så måtte vi tøser sætte os ved siden af dem og lære dem det, og de blev hørt i det bagefter af læreren. Vi kunne godt have brugt den tid til at lære noget andet – jeg syntes, det var spild af tid. I frikvarteret skulle vi helst være ude, så spillede vi rundbold, hvor drengene var med, eller vi piger spillede bold med tre eller fire bolde op ad en mur, og sommetider kom lærer Nielsen og spillede med.

Vi havde også en udflugt hvert år. I første klasse var det en tur til Egholmskoven og senere til Roskilde Domkirke, og København var det helt store med Tivoli, Zoologisk Have samt Carlsberg Bryggeriet, hvor vi fik gratis sodavand. Som regel havde vi lidt lommepenge med til en is eller en souvenir. Det var som regel to kroner, og så kunne der alligevel godt være en 25 øre tilbage. Da jeg kom i fjerde, var der en større udflugt. Min klasse skulle otte dage til Jylland, men vi var ikke med alle sammen, for nogle havde ikke råd – jeg kan ikke

huske prisen – det var måske 100 kr. Som medlem af forældrerådet var min far med, foruden lærer Nielsen m/frue og frøken Bahn. Vi blev indkvarteret privat i en by, der hed Sædding i Vestjylland, hvor der boede en af fars soldaterkammerater, og han hjalp med indkvarteringen. De voksne var indkvarteret hos fars soldaterkammerat, som havde en gård med masser af plads, husker jeg. Min sidekammerat og jeg var på en gård ved siden af og var derfor på visit, hvor far boede. Vi boede godt, det var rigtig flinke mennesker, og der var en datter, Henny, på alder med os. Jeg skrev sammen med hende i flere år. Vi skulle på tur derfra en hel dag, hvor vi var ved Skjern å, Laugesens Have m.m. Vi fik en dejlig madpakke med, andre havde sukkermadder, det var jo også fint nok, men vi var to, som byttede med dem, så fik vi en god sukkermad. Vi skulle flere steder og endte i Viborg, hvor vi blandt andet var i Domkirken. Vi overnattede på en skole eller et vandrerhjem, jeg kan ikke huske det. Turen gik så hjemad derfra - det var i de gode gamle dage med damplokomotiv, og ikke noget med hovederne ud af vinduet, så fik vi kulstøv i øjnene, og det var ikke rart. Vi havde en rigtig god tur uden uheld af nogen art.

Efteråret 1937 begyndte jeg konfirmationsforberedelse, det var også i Kirke Hyllinge. Der var et lokale ved præstegården med nogle lange bænke uden rygstød, som vi sad på. Til opvarmning var der en gammel sort kakkelovn, og der var næsten altid hundekoldt. Pastor Jespersen havde en stol og et lille bord, det var hvad der var. Jeg fik nye venner, for der kom elever fra Lyndby og Kyndeløse skoler. Der var konfirmation i kirkerne i Lyndby og Kirke Hyllinge. Min far var med mig i Holbæk og købe konfirmationstøj. Det fortalte jeg ikke mine venner, for jeg syntes, det var flovt. Vi holdt fest i havestuen med den nærmeste familie. Gudrun sørgede for alt vedrørende festen. Gaver fik jeg også, halskæde, sølvfingerbøl, to sølvspiseskeer, toiletsæt med kam og børste, spejl og klædebørste, samt lidt penge. Nogle af naboerne gav to kroner, og det var mange penge dengang. Af min faster Marie fik jeg en fin brun salmebog med mit navn trykt i guld. Der var ingen sange, men vi sang et par fædrelandssange – og fik god mad. Far holdt tale, min farbror Villemoes og min gudmor ligeledes. Jeg tænkte:

”Bare mor havde været her”, men hun var kun med i mine tanker. Jeg havde en god dag sammen med min familie. Et par dage efter blev de, der havde sendt penge, indbudt til spisning eller kaffe. Nogle af mine venner holdt en lille fest privat, og jeg var også med nogle steder. Jeg havde ikke selv kammerater med til festen.

Samtidig var jeg færdig med skolen. Min lærer anbefalede far at lade mig tage mellemskoleeksamen i Roskilde, men det kunne der ikke være tale om, for det var der ingen af mine søskende der havde, og der skulle ikke gøres forskel – de havde nok aldrig spurgt om lov. Jeg ville gerne lære lidt mere, så jeg spurgte et par gange om lov, men nej. Da blev jeg for første gang sur på min far. Jeg blev hjemme og hjalp til både ude og inde. Ingeborg var hjemme, og det gik meget godt, men hun havde så meget om ørerne og nåede så lidt. Når hun skulle til bal, sad hun altid og syede på en kjole, hun skulle have på, og den blev først færdig fem minutter før. Jeg blev konfirmeret i april, og vi regnede alle sammen med, at Ingeborg blev hjemme et års tid. Gudrun blev gift i oktober, så hun var jo færdig med at være hus-

Børnehjemmet, som det ser ud i dag

holder for vores far, men uden at tale om det havde Ingeborg taget plads hos en familie i Gentofte til første november. Da Ingeborg tog plads i Gentofte, gik jeg så helt alene på gården. Far og karlen, en stor dreng fra byen, kom kun ind til spisetiderne. Jeg klarede det så godt, som jeg kunne, som 14-årig er man jo ikke specialist. Var jeg i tvivl om noget, kunne jeg altid ringe til Gudrun for at få råd og vejledning. Far og karlen Otto klagede aldrig over den mad, jeg lavede, ikke engang over de mærkelige mørke kartofler, jeg serverede et par gange. Det var mig en gåde, at de så sådan ud, for det var nogle flotte kartofler, når jeg havde skrællet dem, men når de blev kogt, så de mærkelige ud og smagte heller ikke særlig godt. Men gåden blev løst – der stod to store grå stenkrukker bag kælderdøren, en med salt og en med soda, jeg måtte smage på det, for jeg kunne

Gården i Nørre Hyllinge, som den ser ud i dag

ikke se forskel – fy for Søren, det var soda, jeg havde "saltet" kartoflerne med. Nå, så var der styr på det.

Jeg kedede mig lidt, så en dag gik jeg en tur på loftet, hvor der stod nogle kasser med gemte sager. Jeg åbnede en – der var mange ting i, men det eneste, jeg husker, er en meget fin lysebrun træramme, udskåret i det fineste mønster. Efter min mening var den meget flot, så jeg tog den med ned, fik vasket støvet af, gav den lidt olie af en eller anden slags, så den så rigtig flot ud. Men den skulle jo gerne op at hænge, og så fik jeg en idé, for i hverdagsstuen hang der et billede af et grønlandsskib. Det havde hængt der i mange år, og så vidt jeg husker, havde far sejlet med det i sine unge dage, da han rejste til Grønland. Mit fund passede lige til det skib, så det fik en ny, gammel ramme og blev hængt på plads igen. Nu var jeg spændt på, hvad far ville sige. Han sagde ingenting! Jeg tænkte: "Nå, det skib har hængt der så længe, så han lægger ikke mærke til den nye, gamle ramme. Men så kom min søster Ingeborg hjem, og det første, hun lagde mærke til, var grønlandsskibet i en anden ramme. Hendes kommentar var: "Hvad er det for en grim, hæslig ramme, du har sat om grønlandsskibet? ", og så tog hun billedet ned. Far var tilstede, så inden jeg fik sagt noget, sagde han til hende: "Det kan du ikke være bekendt at sige. Jeg er så glad for, at Karen har fundet den ramme frem, for det er en, min bror Elias har lavet, og for øvrigt et meget fint arbejde". Billedet kom op, og hun blev pillet ned. Farbror Elias var i snedkerlære, men døde ganske ung, kun 18 år gammel. Jeg fik da bekræftet, at far havde lagt mærke til udskiftningen af rammen.

Men alligevel, familien mente, at jeg var for ung til det store ansvar, så enden på det hele blev, at jeg overtog jobbet i Gentofte pr. 1/12, og Ingeborg måtte igen overtage jobbet hjemme – og så var den barndom forbi!

Jeg har tit undret mig over, at Else og jeg aldrig blev inviteret på ferie. Københavnerne kom hver sommer, hele familien nogle dage, kusinerne hele ferien, både mens mor levede, og

helt indtil far ikke havde nogen af sine piger til at holde hus mere. Else og jeg var på ferie hos Karl Jensens nogle dage en sommer og hos moster Sandra i otte dage kort efter, at vi havde mistet mor.

Far havde en stor familie – tre brødre, Niels, Villemoes og Martin og fire søstre, Marie, Alma, Sigrid og Paula. Farbror Villemoes og tante Agnes og deres to børn Astrid og Lars besøgte vi tit og de os. Farbror Martin og hans kone Agnes og tre børn, Valborg, Ellen og Asger, besøgte vi altid på min farbrors fødselsdag den 10. februar. De boede i Stestrup, og vi kørte enten i ponyvogn eller kane, men jeg husker mest kanen, for det var jo vinter, og jeg erindrer en stor, varm fodpose af lammeskind. Inden vi nåede hjem om aftenen, sov vi i den dejlige, varme fodpose og ønskede bare at blive liggende. Farbror Niels og tante Aase havde fem børn, og dem kendte vi, men ikke så godt, for de boede i Silkeborg. Faster Marie, som havde børnehjemmet nær ved os, havde én søn, han hed Frede. Jeg husker ham, men meget fjernt. Han rejste til Amerika omkring 1930 og var med i Anden Verdenskrig. Han havde håbet på at nå til Danmark, men faldt i Belgien i 1944. Faster Alma og onkel Johannes boede i Tommerup på Stevns, og de havde tre døtre og tre sønner. Jeg kendte dem alle, for vi kom af og til på besøg, og de kom hos os. To af kusinerne tjente hos faster Marie i en periode. Faster Sigrid og onkel Martin havde fem børn, tre piger og to drenge, og dem kendte vi også rigtig godt. De boede i Daastrup, og der kunne vi cykle til. Faster Paula og onkel Niels i Forlev ved Skanderborg havde fire børn, to piger og to drenge. Den ene søn, Arne, har tjent hos far, jeg tror det var midt i trediverne – en stor, flot fyr. Arne og Børge skulle altid slås. Børge var ikke så stor, men stærk, så han kunne klare ham, og det huede ikke Arne.

Far havde mistet tre søskende. Elias blev 18 år, Astrid 17 år og Valborg 24 år. Jeg holdt meget af min fars familie, alle var så gode og rare. Når vi besøgte dem, blev vi altid modtaget med åbne arme og hjertevarme. Der var et godt og varmt venskab med hele familien Eliasen. Min faster Marie og farbror Villemoes var mine favoritter, dem kendte jeg bedst. Faster var en god støtte, og jeg tror, at jeg besøgte hende hver

dag. Farbror Villemoes og far var ofte sammen, for vi boede tæt på hinanden. Jeg mindes endnu, hvor genert jeg blev, når han tog mig på skødet og sang: "Åh, Karen. Jeg vil kysse dig, men du får vente lidt. "

Nytårsaften skete der ikke noget særligt. Vi fik selvfølgelig noget godt at spise. Far, Else og jeg var for det meste alene. Jeg husker ingen nytårshalløj sammen med mor.

Engang husker jeg, at far og vi to små skulle langt ud på Kyndeløse Mark hos nogle venner. Vi gik ca. tre kilometer, og det var fint, stjerneklart vejr. Far fortalte om stjernebilleder, det var jo spændende, så vejen føltes ikke lang. Vi havde en rigtig god aften, der var altid rart hos Niels Frederiksen og Margrethe, som de hed. De havde seks børn, hvoraf nogle var lige så gamle som os og gode til at lave sjov. Da vi kom hjem, var der hængt en stige på gelænderet på trappen til hovedindgangen. Det var den nytårsaften – ret fredelig må man sige. Jeg husker engang, at fars savbuk forsvandt nytårsaften og kom ikke tilbage. Næste nytårsaften gik Ingeborg og jeg en rundtur i byen og fandt savbukken i en åben garage uden bil. Vi tog den med hjem, og næste dag sagde far nok så glad: "Min savbuk har fundet vej hjem " – vi sagde ingenting!

Ved landsbyens gadekær boede en kone i en rigtig gammel hytte, mørk og med lergulv. Hun hed "lille Sofie", og hun gik altid i lange, sorte skørter helt ned til de spidsnæsede træsko og et stort sort sjal om hovedet. Sjalet nåede helt ned over bagdelen, og så var hun pukkelrygget. Vi var lidt bange for hende – vi troede, hun var en heks. Hun gjorde ingen fortræd, men kunne blive vred, hvis drengene drillede hende. Når vi så, hun gik, listede vi sommetider ind for at se, hvordan der så ud. Uha, uha, der var så mørkt og næsten ingen møbler og intet komfur, kun et primusapparat – vi kom snart ud igen. Hun gik tit tur, og når hun skulle tisse, smækkede hun skørterne op og satte sig i grøften.

Et stykke op ad en mindre vej boede der en lidt underlig familie, Kamilla og Jens sammen med tre børn. Det var også et rigtigt gammelt hus. Der stod et mægtigt gråpæretræ i noget, der skulle forestille en have. Det var sommetider, vi listede derop, og Kamilla ville gerne snakke, når vi fik pærer - dem kaldte vi "Kamilla-

pærer". Hendes mand, Jens, virkede skummel og lumsk, og han var også lidt pukkelrygget. Drengene var der altid nytårsaften, og så blev han så gal og løb efter dem. Så sang de: "Her kommer Jens med fanen osv." – så blev han endnu mere gal. Det var jo sjovt, så det blev gentaget hvert år. Kamilla var malkekone hos vores nabo, som havde stald (og mødding!) lige op til vores have – det var godt, at vi havde en masse duftende blomster. Derinde i stalden sad Kamilla og malkede. Om sommeren, når døren stod åben, kunne vi høre, at hun sang, men det tog vi os ikke så meget af. Men en aften glemmer jeg ikke. Hun malkede og sang: "Nærmere Gud til mig – stå for Satan stille, ko – nærmere dig. " Det var også en af de familier, der altid fik en kurv med sul, når vi slagtede.

Når man kun er otte år, er det ganske forfærdeligt at miste sin mor, men jeg synes alligevel, jeg har haft en god barndom. Jeg savnede min mor rigtig meget, men hun fulgte mig i mine tanker, til jeg var en voksen pige. Mange gange bad jeg om hjælp. Når der var noget, jeg ikke rigtig kunne klare, sagde jeg i mit indre: "Mor hvor er du? Kom og

Dette er det eneste billede, jeg har af mine forældre sammen. Babyen er Rigmor - og selvfølgelig er der også hunde med

hjælp mig." Jeg måtte klare det selv. Jeg fandt ud af, at et besøg hos faster eller Ingeborg på Hyllingholm hjalp – de var en god støtte. Min far, mine søskende, mine forældres familier og venner gjorde alt for at hjælpe over savnet af en mor. Jeg er dem dybt taknemmelig.

Jeg erindrer et lille rim fra en læsebog, vi alle skulle læse højt af. Det har jeg aldrig glemt, jeg blev dybt rørt og måtte fælde en tåre. Her er det:

Vildanden.

Af jægerens bøsse var den dræbt
Den havde sig hen til reden slæbt
Nu stod omkring den de ællinger små
De kunne det slet ikke ret forstå
De krøb under vingen, men den var slap
Vågn op søde mor, rap, rap, rap, rap
Har du en moder, så skøn derpå.

DER VAR ENGANG I GL. LEJRE . . .

. . . UDVANDRING TIL AMERIKA

Af Vivian Møller

Anders Madsens barndomshjem i Gl. Lejre (Orehøjvej 22), ca. 1900 med Kirsten Hansen og datteren Hansine

Da jeg i Lethrica oktober 2015 skrev om "lille Peter", downloadede jeg i den forbindelse en artikel om et par fra Kisserup, som udvandrede til Amerika. Men den historie kunne jeg jo altid komme til!

Da Eva Nielsen og jeg i efteråret holdt foredrag på Lejre Museum om Gl. Lejres nyere historie, kom Preben Pedersen, som er frivillig på Lejrearkiverne, med noget, han havde fundet på nettet om et ægtepar fra Gl. Lejre, der udvandrede til Utah i 1870. OK, så måtte det være tid at se nærmere på udvandringer.

Det var Anders Madsen og hans kone Karen Jensdatter, som blev mormoner og udvandrede til mormonstaten Utah. Da jeg kiggede på det, jeg havde liggende om parret fra Kisserup, viste det sig, at det var Anders' søster Mette og hendes mand Christian Pedersen, som udvandrede samtidig med dem i 1870.

Jeg gik ind på mormonernes søgemaskine FamilySearch.org (en god hjemmeside for slægtsforskere), og der viste det sig, at der lå en hel masse om efterkommerne til disse to par. Og hvorfor nu det? Og hvorfor lige fra Lejre? Det drejede sig om ca. hundred fotos og erindringer skrevet af efterkommere i Utah.

I de erindringer fandt jeg frem til, at der var en, der var født i 1953, Dennis. Ham måtte jeg da kunne finde en mailadresse på.

Det lykkedes, og jeg skrev til ham. To timer efter lå der svar i min mailboks! Endnu to timer efter kom der mail fra hans søster Kathy. De var

Anders Madsens hus i Mantua, Utah, 1880erne

lykkelige over at få kontakt til deres "hjemegn".

Dennis og Kathy er tipoldebørn af Anders Madsen og Karen Jensdatter.

Grunden til, at der ligger så meget om netop familien fra Gl. Lejre, er, at Dennis i 30 år har været ansat ved FamilySearch, hvor han beskæftiger sig med familiehistorier og bl.a. lægger diverse erindringer og fotos ud på hjemmesiden under *"memories"*. Jeg har sendt ham flere fotos fra Gl. Lejre, som nu kan ses på denne hjemmeside. Senere fandt jeg ud af, at Christian Pedersens bror Peder og dennes kone Magdalene Larsdatter også udvandrede, og med sig bragte de deres nevø og plejebarn Niels Christiansen.

Da Lejre Kulturdage meldte ud med emnet "En fortælling om …" var det oplagt at dykke lidt mere ned i de historier om folk, der udvandrede.

Anders Madsen og Karen Jensdatters tre børnebørn i Mantua, Katie, Daisy og Inez Jensen.

(Det er Inez' to børnebørn jeg har kontakt med).

På Lejre Museum kan man **lørdag den 21. april kl. 13-15** med oplæg kl. 13 se og høre om dem.

Her vil du kunne høre om deres liv i Gl. Lejre, såvel som deres liv i Utah.

Måske er du i slægt med nogle af disse udvandrere. Vi er ved at finde frem til efterkommere af deres søskende her i landet og har faktisk fundet en del, som bliver inviteret til den 21. april. Men er du efterkommer af et af nedenstående par, hører jeg gerne fra dig

(vivianus@post.tele.dk).

Det drejer sig om:

Mads Jensen (1804-1880) og Marie Andersdatter (1800-1877) i Gl. Lejre.

Jens Olsen (1801-1879) og Ane Kirstine Pedersdatter (1800-1874) i Gl. Lejre.

Peder Larsen (1801-1869) og Karen Pedersdatter (1800-1866) i Kisserup.

Lars Christiansen (1799-1871) og Johannes Nielsdatter (1803-1873) i Torkildstrup.

Hans Christiansen (1839-1921) og Bodil Larsdatter (1838-1913) i Torkildstrup.

Christen Christiansen (1797-1840) og Karen Jacobsdatter (1793-1853) i Kirke Såby.

Vi byder dig velkommen til en dag om livet i Gl. Lejre contra livet i Mantua.

Man kan bl.a. høre eller læse om flerkoneri, den første mand, som overlevede at få amputeret begge arme (i 1877), drengen, der blev smuglet til Amerika forklædt som pige, og historien om lille Peter.

Vi følger også en rejse i 1852 og 1870 næsten time for time. Mellem 1852 og 1870 var der kommet jernbane, og det gjorde en væsentlig forskel i rejsetiden.

Lige til orientering:

De efterkommere, vi har fundet frem til på nuværende tidspunkt, har fået indbydelse.

Hvis du har slægt i Amerika og regner med at kunne finde en hel masse fotos og erindringer på mormonernes hjemmeside, ja, så er der muligheder. Man behøver ikke at være mormon. Det kræver dog, at der er nogen, der har lagt noget ind. Men der er næsten ingen grænser for, hvad man kan finde i deres kirkebøger og folketællinger! Det gælder hele verden! Du behøver ikke at kende sognet, kun landet, navn, fødselsår og -dato, og eventuelt forældre.

Er du interesseret, er der mulighed for at få FamilySearch vist ved arrangementet.

. . . ET HUS, DER BRÆNDTE

Af Eva Nielsen

Når man kører gennem Gl. Lejre, ser man de sørgelige rester af det stråtækte hus, Orehøjvej nr. 20. Huset brændte ved en formentlig påsat brand sidst i oktober 2017 og kunne ikke reddes. Heldigvis kom familien ud i tide, men de mistede alle deres ejendele og deres dejlige hjem.

Huset er fra 1786 og har altså stået der i 231 år. Der er blevet bygget til og bygget om gennem de mange år, men selve kernen i huset var intakt. Nu skal det rives ned, og Gl. Lejre mister en stor del af sin historie.

Før dette stod der et andet hus på grunden. Det hus og to andre brændte i efteråret 1785, nemlig nuværende Orehøjvej nr.20 og nr. 14, og et hus der imellem. Årsagen kender vi ikke, men det skete ikke så sjældent, at et hus eller en gård brændte, måske antændt af et væltet lys, gnister fra en brændeovn eller fra ildstedet i den åbne skorsten, hvor maden blev kogt og stegt.

Det brændte hus. Foto fra 2018

Vi kender navnene på husmændene i Gl. Lejre tilbage til 1606, men vi ved ikke, i hvilke huse de boede, da husene blot blev omtalt som gadehuse. Fra 1739 er der bevaret jordebøger på Ledreborg, og derefter kan man år for år følge, hvem der boede i hvilke huse. Fra det år var fæsteren i dette hus Niels Larsen, men han har boet her i hvert fald fra 1731, hvor han og hans hustru, Sisse Søren Bents, blev indstævnet for Lejre Herredsret for *'Dom at lide for Resterende Høstdage de har forsømt, og ej til Dato fornøjet præsten Sr. Jacob Kragh for*'. De mødte ikke selv op i retten, men blev dømt til at betale en bøde på '*4 Mark danske og skulle levere fødning (dvs foder) til præstens dyr*'.

1754 frasagde Niels Larsen sig fæstet pga. alder og armod, og næste fæster blev Lars Pedersen. Hans fæstebrev er bevaret.

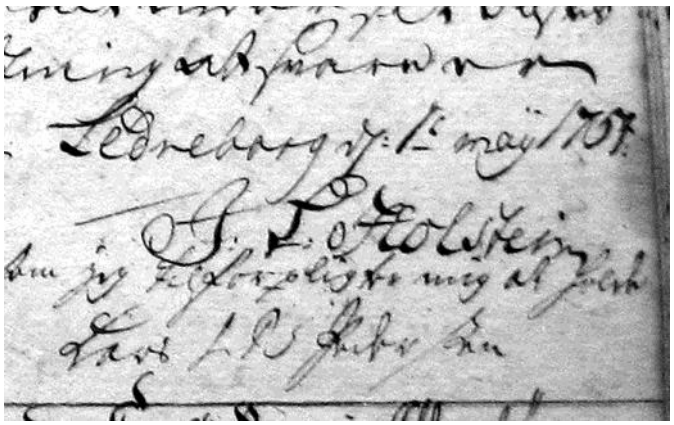

Lars Pedersens fæstebrev fra 1754

Ved branden 1785 hed fæsteren her Cornelius Pedersen. I nr. 14 var det Mads Larsen, og Niels Larsen havde netop fæstet det tredje hus. I jordebogen 1785-1786 bemærkes det, at disse tre fæstere ikke skulle betale huspenge for det sidste halvår.

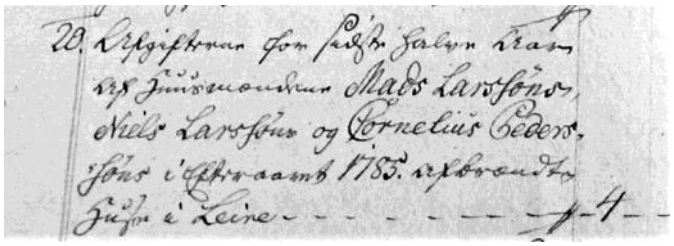

Jordebog fra 1785

I 1786 blev der bygget nye huse på de to tomter, men det tredje nedbrændte hus blev ikke genopført.

Peder Nielsen flyttede ind i det ny hus (Orehøjvej nr. 20) i 1786 og boede her ved folketællingen 1787 sammen med sin kone, Cathrine Olsdatter, og Maren Michelsdatter, *'en fattig kone, som ernærer sig af sine hænders arbejde og er der tilhuuse.'* Cathrine var meget ældre end Peder, og hun havde været gift 3 gange før med husmænd i Gl. Lejre.

Peder Nielsen fik fæstebrev på huset 9. december 1788 efter et foregående syn:

'Huset bestaae af 6 Fag eller 16 Alen i Længden og 3 Fag eller 8 Alen i Bredden, af Eege Undertømmer, Fyrres Overtømmer og Lægter og Taget af Langhalm og Siv, i god Stand.

Indrettet fra Syndre Ende:

1 Fag til Kammer med Brædde Loft og et enkelt Vindue, 2 Fag til Stue med ditto Loft, og 2 Fag Vinduer, 1 Fag til Kjøkken med Skorsteen og Ditto Loft og 2 Fag til Loe.

Begge Gavlene beklædte med Løv.'

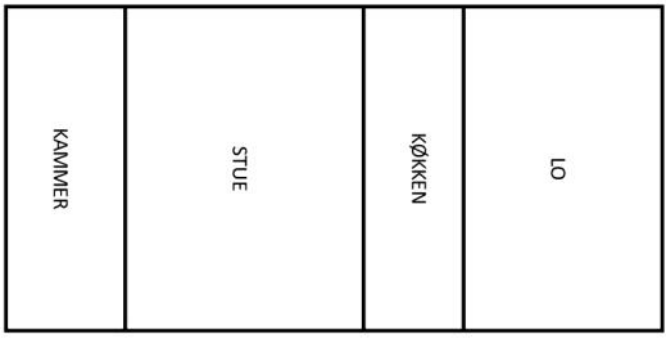

Grundplan 1788

Fæstebrevet er bevaret og lyder således:

'Jeg Christian Holstein, Greve til Grevskabet Ledreborg, Ridder af Elephanten,

hans Kongelig Majestæts Geheime ConferenceRaad, Kammerherre og Overjægermester.

Gjør vitterligt: at have Stæd og Fæst, ligesom jeg og herved bortfæster til Peder Nielssøn et mig tilhørende Huus i Leire i Allerslev Sogn under Grevskabet Ledreborg, som jeg af nye haver ladet opføre paa et af de afbrændte Huses Bygge Pladser og han allerede har antaget til Beboelse, hvilket Huus bemældte Peder Nielssøn sin Livstiid maa og skal i Fæste nyde og beholde paa efterskrevne Conditioner:

1. Han svarer aarlig udi Afgift af bemældte Huus 4 Rdr, siger Fire Rigsdaler udi 2de Terminer, til hvert Aars Paaske og Michaelii; eller i Steden, naar paafordres, forretter een Arbejds Dag ugentlig ved Ledreborg; men naar han ikke gjøre Ugedage, skal han tillige efter Tilsigelse forrette en Arbejds Dag aarlig ved Ledreborg udi Kornhøsten, og en gaaende Kjøbenhavns Reise, samt Spinde 1 Pund Hør eller 2 Pund Blaar om paafordres, men i andet Fald betale for sit Hørspind 10 Skilling.

2. Da Husets Bygning er i Følge Forordningen af 8. Juni 1787 overleveret til Fæsteren ved et lovligt Syn, saa forbindes han at holde samme forsvarlig vedlige og ved Fratrædelse eller Dødsfald at efterlade det i lige saa god Stand som han efter vedhæftede Syyns og Taxations Tingsvidner af 1. Dec: sidst haver modtaget det, og det af ham kunne fordres i Overensstemmelse med de Kongelige Anordninger.-

I øvrigt retter og forholder han sig efter hans Kongelige Majestæts allernaadigste Lov og Anordninger og er mig som sit Herskab og de paa mine Vegne beskikkede hørig og lydig. Alt under dette Fæstes Forbrydelse og anden vilkaarlig Straf.

I Indfæstning er betalt Tre Rigsdaler.

Ledreborg, den 9. December 1788 C. Holstein'

Cathrine Olsdatter døde i 1799, og fra et skifte efter hende kan vi se, hvor meget hun efterlod sig. Det er en hel del efter datidens forhold, men hun har formentligt haft en del med sig fra de tre foregående ægteskaber. (der er ordforklaring sidst i artiklen)

'***Stue og kammer:*** *1 Fyrrebord på Krydsfod, 1 Bord med Bagsmæk, 1 gammel brunmalet fyrre Kiste med Laas og Nøgle, 1 fyrre Slagbænk, 1 Lehnestoel med Halmsæde, 1 lille gammel Træstoel, 1 fyrre Sengested med Eges Stolper og blaa trykket Omhæng, 1 gammel Pude, 3 uldne Hoved Puder, 1 par blaarlærreds Lagner, 2 Trækkepuder, 1 blaamalet fyrre Skab, 1 Pyramide, 1 fyrre Bord, 1 Skamel,*

1 brun malet fyrre Kiste med Laas og Nøgle, 2 Skilderier, 1 messing Rivejern, 1 lille Balle, 2 Fierding, 1 Bænk, 2 Malkebøtter,1 Sille Balle.

***I køkkenet**: 1 Kaaber fierdings Kiedel, 1 lille Jernpande, 1 Ildtang og Kiedeskrog, 3 gl.fyrre Spande, 1 gammelt Sold, 1 Træsie, 1 Tranlampe, 1 Jerngryde.*

***På loftet:** 1 Deigtrug, 2 gamle Fierdinger, 1 gammel fyrre Kiste, 1 gammel Rol, 2 fyrre Baljer.*

***Tøj:** 1 grøn vadmels Skiørt, et gammelt dito, 1 sort Fruentimer Kiol, 1 grøn vadmels Trøje, 1 dito ældre, 2 gamle Særke, 1 blaaternet Forklæde, 1 kattuns Kyse, 1 gammel Dito, 1 gammel sort Hue, 1 gammel brun silke Dito, 2 Liin, 3 hørlærreds Korsklæder, 1 par Halværmer, 1 graa stribet Ulden Overdel, 1 linned brunstribet Underdel.*

***Kreaturer**: 2 Faar og 1 Vædder med 3 Lam, 1 Gaas og en Gase med Unger.'*

Cathrine Olsdatter havde ikke andre arvinger end Peder Nielsen. Han vidste ikke engang, hvad hendes forældre hed, kun at hun var fra Bornholm, hvor faderen var fisker og husmand. (Vi har fundet hende, født i 1728 på Christiansø).

Peder Nielsen blev gift igen med den meget yngre Karen Sørensdatter, med hvem han fik fire børn. Den ældste, Ane Kirstine Pedersdatter, blev gift med Jens Olsen, som overtog fæstet af huset i 1828, hvorefter Peder Nielsen og Ane Kirstine flyttede ind i en aftægtsstue.

Peder Nielsen døde i 1830 af koldfeber (malaria),78 år gammel. Skifteforvalteren bemærkede nemlig, at skifteforretningen var blevet udsat et stykke tid, '*fordi Beboerne af Huset hidtil havde været hjemsøgte af den epidemiske Sygdom, som havde grasseret heri Egnen.*' – Enken Karen Sørensdatter sad derefter i uskiftet bo, som var meget beskedent. Det fremgår af skiftet efter hende, da hun døde året efter.

Hun efterlod: '*en Bilæggerovn, en gammel rød og grønstribet Overdyne, en gammel blaastribet Underdyne, en gammel Hovedpude, 2 små trækkepuder, et gammelt Skjørt og Trøje, en Bryggekedel. I alt for 15 Rigsdaler, 5 Skilling og 8 Mark*'.

Heraf skulle betales 2 ½ Rigsdaler til revision og vurderingsmænd samt for et ark papir til skifteskrivelsen.

Sønnen Niels Pedersen fik kakkelovnen, og den umyndige datter Cathrine fik resten, som hendes søster og dennes mand overtog for vurderingen. Det blev således i huset.

Fra 1868 gik fæstet videre til sønner og svigersønner. Den sidste var Jens Pedersen, som blev født i huset i år 1900.

Jens Pedersen blev landpost og boede her til sin død i 1976, hvorefter Ledreborg Gods solgte huset. Det vil sige, at dette hus har været beboet af samme slægt fra 1785 til 1976, altså i næsten 200 år. Den sidste efterkommer, 'Jørgen Tækkemand', boede i Gl. Lejre indtil 2013.

Huset i 1920

Ordliste:

1 Alen = ca. 60 cm. *Fag* = afstand mellem to lodrette stolper i en bygning. *Balle, Sille Balle* = balje, silde'tønde'. *Bord med Bagsmæk* = bord med klap, der klappes op ad væggen. *Blaar* = restprodukt fra hørgarnsproduktion, som i sækkelærred. *Trækkepude* = pude, som betrækkes med pudevår før brug. *Sengested med omhæng* = alkove. *Fjerding* = beholder, der kan indeholde ca. 30 liter = ¼ tønde. *Kaaber fjerding Kjedel* = stort kobberkogekar. *Kjedeskrog* = krog til at sætte på grydehank, så den kan hænges i en kæde over ilden. *Sold, Sie* = stor og mindre sigte. Rol = tøjrulle. *Vadmel* = groft vævet, simpelt stof. *Særk* = vævet underkjole . *Kattun* = tæt vævet, mønstret bomuldsstof. *Liin* = hørlærred. *Korsklæde* = hovedtørklæde. *Halværme* = ærme fra skulder til midt på armen. *Bilæggerovn* = ovn med indfyring fra naborum, f.eks. Køkkenet.

Kilder:

Voldborg Herreds Justitsprotokol,
Ledreborg Birketings skifteprotokol,
folketællinger og kirkebøger (Rigsarkivet),
Jordebøger og afregningsprotokoller,
fæsteprotokoller (Ledreborg Godsarkiv).

Huset fra havesiden

ANMELDELSER

VORES KUNST

Det er navnet på en lille bog udgivet af Lejre Kommunes Billedkunstråd. Bogen kan frit afhentes på rådhuse, biblioteker og museer. Det skal meget anbefales, at man gør det, for den er informativ og godt disponeret. Bogen omhandler 20 udvalgte steder i kommunen, hvor man i det offentlige rum kan møde kunstværker, eller hvor kendte kunstnere er begravet. Med bogen i hånden kan man begive sig på en rundtur efter dens kort. På stedet kan man så betragte kunstværket og samtidig læse om selve kunstværket og om kunstneren.

Bredden er stor. Vi møder f.eks. solide granitværker af billedhuggeren Olaf Manske fra Hvalsø, bronzeskulpturen foran Lejre Museum af Peter Brandes, Ungdom af Poul Søndergaard på Borrevejle og Karl Glems sæl på stenen i Isefjorden, men vi får også at vide, hvor Bjørn Nørgaards berømte hesteofring fandt sted.

Ægte brugskunst: "SIDDE-TYREN"

På Ejby Strandvej møder vi tidligere statsminister Jens Otto Krags sommerhus Kragereden, fordi det er tegnet af Poul Henningsen.

I Hvalsø by er der forbløffende megen kunst, bl. a. Fugl ved stationen, Tusindsårsstenen ved rådhuset, Vandsøjler i vand i søen og Tyren på Kropladsen. De skyldes den gamle hvalsødreng og fodboldentusiast Henrik Christensen, der ved sin død til familiens forbløffelse efterlod sig en større formue, som han havde testamenteret til udsmykning i Hvalsø by. 12 kunstværker blev det til i alt. Tak for dem.

På rundturen besøger vi også flere gravsteder for kendte kunstnere, f. eks. forfatteren Martin A Hansen - der inspirerede til etableringen af stisystemet Gudernes Stræde - og billedhuggeren Poul Søndergaards og maleren Ole Søndergaards fælles

gravsted på Allerslev Kirkegård. På Osted Kirkegård besøger vi gravstedet for jazzmusikeren Niels-Henning Ørsted Pedersen – NHØP.

Der rundes af med en kort og inspirerende oversigt over kunst i Nationalpark Skjoldungernes Land. God læselyst, og god tur.

Bent Gottfredsen

SAGN OG MYTER FRA LEJREEGNEN

Udgivet af Egnshistorisk Forening for Hvalsø 2017, 108 sider.

Pris: 100,- kr. Kan købes hos kassereren og kan i øvrigt også købes på Lejre Museum og i Sagnlandets kiosk.

Bogen er udgivet med støtte fra Lejre Kommune.

Lejre er kendt for sine store sagnfortællinger om Skjoldungekongerne. Sagn, der har optaget mange gennem århundrederne og givet anledning til mange diskussioner, om de historier nu også var sande eller ej.

Ved siden af disse mægtige fortællinger, der har gjort Lejre kendt viden om, har egnen også en rig underskov af sagn og myter af vidt forskellig slags. Fortællinger om røvere, der er ansvarlige for mange mord, den mærkelige historie fra Særløse om søstrene Elisabeth og Appolone Hansdatter og mange flere. Korte fortællinger om spøgelser, om trold-folk, der smed med store sten, og om andre trolde, der kunne være hjælpsomme, som f. eks. da herren til Aastrup engang i 1400-tallet oplevede en meget tør sommer og ikke vidste sine levende råd. Der var ikke vand nok til at drive vandmøllen, så det lagrede korn kunne ikke males. Da fik han hjælp af en lille trold, der anviste ham steder, hvor han kunne anlægge 7 møller, og der ville være vand nok til at drive dem . Det holdt

Herremandens våben med trolden

stik, og i taknemmelighed over hjælpen indsatte herremanden trolden i sit våben. Den historie har givet anledning til en del drøftelse blandt lokalhistorikere om de 7 møllers beliggenhed. For med så præcis en angivelse af antallet af møller må der vel være en gran af sandhed i historien. Det er der ikke, kan man så desværre læse i bogens faktaboks til beretningen om *"Herremanden og Trolden"*.

Den lille fortælling er et eksempel på den høje nytteværdi, bogen kan have for lokalhistorisk interesserede. I bogen får man nemlig ikke alene serveret Lejreegnens sagn og myter - flot illustreret med fotos af Ole Malling og tegninger af Poul Holst - men man får også oplysninger om sagnenes sandhedsværdi.

Har der været noget om det, der fortælles i sagnet eller ej? spørger man uvilkårligt, når man hører om et sagn som sagnet om de 7 møller ved Aastrup. Ved flere andre af fortællingerne i bogen vil læseren uvilkårligt stille det spørgsmål. Især ved læsningen af fortællingen om de to ugifte søstre fra Særløse og ikke mindst ved den triste fortælling om det tredobbelte mord i Elverdamsdalen bliver man nysgerrig efter at vide noget mere om personerne; men nej, fortællingerne er blot sagn. Det er Bent Gottfredsen, der har stået for udarbejdelsen af de korte og præcise faktabokse, der sørger for at oplyse læseren på en saglig måde om fortællingernes sandhedsværdi.

Bogen er således ikke blot en traditionel samling af egnens sagn og myter; den vil noget mere udover at præsentere nogle gode sagn og myter (fint gendigtet af Karin Gottfredsen). Den vil også sikre sig, at den interesserede læser får tilfredsstillet sin nysgerrighed efter at få at vide, om der nu ikke bare er en lille smule sandhed i de sagn og myter, som bogen lægger frem for læseren. Beklageligvis er der ikke det, men det forhold gør ikke fortællingerne mindre interessante. Det bidrager på en god måde til at give fortællingen om egnens kulturhistoriske landskab endnu en kvalitet.

Bogen er fint sat op af Thyra Johannesen. Der er kælet for hele udgivelsen, kan man mærke. De meget flotte fotografier, tegningerne og bogens opsætning gør det til en fornøjelse at læse bogens spændende indhold.

Hans Jørgen L. Larsen

FARVEL TIL BENTE TRANE

Bente Trane blev ansat som den tredje arkivar på den gamle Hvalsø Kommunes Lokalhistoriske Arkiv. Det blev starten på et meget omskifteligt arbejdsliv, både hvad angår dets fysiske placering og stillingsbeskrivelsen.

Arkivet lå dengang på Sandbechs Allé. Senere flyttede det til Østergade og derpå til langt bedre og større lokaler på Skolevej. Flytningerne blev store og krævende arbejdsopgaver for Bente, for det er ikke bare lige at pakke et arkiv sammen.

Da Tadre Mølle blev filialmuseum under Roskilde Museum med selvstændig økonomi og egen styregruppe, var tanken naturligt at trække arkivet ind under samme hat. Dette inspireret af Bramsnæs Museum og Arkiv med det formål, at også kommunens bevilling til arkivet kom til at trække statsligt museumstilskud. Herefter fik Tadre Mølle og Arkivet i en periode fælles kontor og postadresse på Østergade. Det viste sig ikke at være nogen god idé. Museet var ikke skruet sammen til arkivvirksomhed. Ved kommunesammenlægningen hjemtog man derfor arkiverne i Hvalsø og Bramsnæs. Arkivet i Lejre var i forvejen kommunalt.

Herefter forsøgte man så under ledelse af Anette Tonn-Petersen at skabe fodslag om et nyt fælles *"Lejre-arkiverne"* med egen styregruppe og med personale, der havde tjenestesteder både i Sæby, Hvalsø og Lejre. Projektet lykkedes desværre ikke. Resultatet blev, at arkivet kom under biblioteksvæsenet, og senere, at arkivalierne blev samlet i Hvalsø.

Hele vejen igennem var Bente med, og det var ikke lige hverken sjovt eller let hele tiden. Der var blandt interessenterne mange forskellige holdninger. Det blev Bentes opgave at prøve at få de absolut nødvendige frivillige til at holde ved trods flytninger og sammenlægninger. Det lykkedes et godt stykke hen ad vejen.

Bente var meget vellidt blandt de frivillige - hvor vellidt vil fremgå af Knud K Petersens lille tale ved Bentes afskedsreception.

Fra de frivillige til Bente Trane:

Kære Bente. På vegne af de frivillige på Lejre Arkiv vil jeg sige et par ord til dig, selv om jeg ikke er meget for det, fordi du vil blive savnet, men vi vil alligevel ønske dig et godt otium.

Det har været en fornøjelse at arbejde for

dig. Din måde at behandle os frivillige på har "næsten" fået os til at påtage os alle opgaver. Vi kommer også til at savne vores ekskursioner i lokalområdet, hvor du levende fortalte om de besøg, vi var på, og ikke mindst, når vi sluttede af hjemme hos dig i dit dejlige hjem i Kvarmløse til lidt snack og et glas. Vi har samlet lidt ind til dig - samt nogle muligheder, du kan bruge din nye frihed til.

Selve arbejdsopgaven skiftede også. I starten var vægten lagt på indsamling og registrering. Det passede Bente fint. Formidling klarede foreningerne selv eller som fælles forenings - arkivprojekter.

Med tiden blev der et politisk ønske om, at arkivet engagerede sig stærkt i formidlingen, bl. a. i relation til skolerne. Arkivet skulle være synligt.

Jeg husker Bentes nervøsitet, da vi begyndte på landsby- og byvandringer sammen, men Bente udviklede sig hurtigt til en glimrende, aldeles afslappet og afholdt formidler. Trods de udadvendte aktiviteter lykkedes det Bente og de frivillige at få digitaliseret meget materiale. Det lykkedes Bente under de mange omskiftelser at "holde skuden flydende", så hun kunne gå fra borde med god samvittighed, og det var slet ikke så ringe

Bente og Knud.
Arkivarer behøver ikke at være støvede

gjort. Hertil har hendes behagelige og venlige personlighed spillet en stor rolle. De historiske foreninger ønsker Bente en god og rig pensionisttilværelse.

Afslutningsvis en lille bøn til politikerne. Vi er helt enige i, at formidling er meget væsentlig, men skal der være noget at formidle til eftertiden - også om vores egen tid - så er det også vigtigt at indsamle og ikke mindst at registrere og digitalisere, ellers bliver der intet at formidle.

Bent Gottfredsen

GODDAG TIL TOBIAS MORTENSEN

Ved Bente Tranes afgang blev Tobias Mortensen konstitueret i stillingen.

Tobias er fra Vestsjælland. Han er uddannet historiker fra Københavns Universitet med speciale i middelalderen – med hovedvægt på tidlig middelalder. Tobias bor i Ejby. Han har først og fremmest beskæftiget sig med formidling – herunder: "*Da Danmark blev til*" for Kulturregion Midt- og Vestsjælland.

Tobias er kommet godt fra start. Han har allerede fået et fint forhold til de frivillige, hvoraf han kendte mange i forvejen, så arkivet fungerer som vanligt.

Tobias Mortensen

Søndag den 25. februar var der således en velbesøgt Arkivsalon, hvor Svend Åge Pedersen fortalte om Frysehuse og Sprøjtehuse.

Svend Åge Petersen

Vi byder Tobias velkommen og ser frem til et godt samarbejde.

Bent Gottfredsen

NYT FRA FORENINGERNE

LEJRE HISTORISKE FORENING

Formand: Karl Frandsen, Hvalsøvej 23, Osager, 4320 Lejre, *tlf. 30257483*,
E-mail: karlfrandsen@dlgmail.dk
Hjemmeside: www.lejre-historiske-forening.dk

I Lejre Historiske Forening havde vi generalforsamling den 28. februar.

Her er lidt spredte tanker fra formandens beretning.

Nationalparken er for alvor kommet i arbejdstøjet, og vi ser frem til et godt samarbejde med dem fremover.

Det er blandt andet lykkedes at få tilladelse til at lave en eller to sheltere samt et multtoilet og borde og bænke med grillplads til i grusgraven over for Skibssætningen. Det har vi peget på i mange år, da det er tiltrængt med overnatningsmuligheder i området, også selv om det er en primitiv overnatningsmulighed.

Lejre kommune er særpræget derved, at vi ikke har nogen større byer i kommunen. Til gengæld har vi omkring 50 landsbyer, og mange af dem har et særpræget landsbymiljø, for eksempel omkring et gadekær. Vi har haft nogle intentioner om at få lavet en bevarende lokalplan for en del af landsbyerne, men Lejre kommune har pt. ikke kræfter til dette. Vi vil derfor i stedet arbejde for, at landsbyerne selv tager initiativ til - for eksempel igennem et bylaug - at få diskuteret, hvad der er værd at bevare i deres landsby. Det vil også fremme interessen for at bevare landsbyens miljø og særpræg.

Vi har i en del år snakket om, at det ville være rart at have et kulturatlas over vores kommune.

Med de midler, som Nationalparken har, er der måske nu åbnet en mulighed for, at denne drøm kan indfries. Det er en stor, men overkommelig opgave, da mange af de ting, der skal med i et sådant atlas, allerede findes, så det skal bare samles .

Fra generalforsamlingen. Foto Allis Bergh

Det legendariske kagebord. Foto Allis Bergh

Ved generalforsamlingen trådte formand Karl Frandsen tilbage fra bestyrelsen, og Hans Jørgen Lych Larsen blev indvalgt i hans sted, og når dette læses, har bestyrelsen formodentlig konstitueret sig med Hans Jørgen som formand.

Vi har i dag omkring 250 medlemmer, og vi har en fin økonomi, så fremtiden er sikret.

Kommende arrangementer

Udflugten går i år til Århus til den gamle by. Det bliver fredag den 25. maj med afgang fra Lejre station klokken 8.00, og vi forventer at være hjemme igen klokken 20.00. Nærmere herom senere i et brev, der følger med Lethrica.

Fra Den gamle By i Aarhus. Foto Zairon

Den 5. september klokken 19.00 i Felix kommer Henrik Engelbrecht og taler om Opera i Guldalderen i København. Det bliver dog meget mere end opera, han omtaler.

Ole Malling har restaureret en ældre film om Akademiet i Ledreborg Slotspark. Den kommer han og viser os og kommenterer filmen en gang i efteråret. Nærmere herom senere.

EGNSHISTORISK FORENING FOR HVALSØ

Formand: Bent Gottfredsen, *tlf.* 46492663, *E.mail:* kbgottfredsen@gmail.com
Hjemmeside: www.egnshistoriskforening-hvalsø.dk

Sang og Myter fra Lejreegnen er nu i handelen. Anmeldelserne har været fine, og salget går pænt. Salgsstederne kan ses på hjemmesiden, hvor den også kan bestilles. Vi har haft den glæde, at Lejre Kommune og Spar Nord Fonden har støttet projektet. Det er vi meget taknemlige for. Det betyder sammen med forudbestillingerne, at foreningen stadigvæk er rimelig solvent. På hjemmesiden kan ses et indslag fra Kanal Roskilde med boggruppen. Her fortælles om bogens tilblivelse.

Afviklede arrangementer

Natmænd, bødler, rakkere og kæltringer, foredrag ved magister Mette Gundel på Gundestedgård den 23. oktober i de historiske foreningers fællesregi.

Vi hørte om det hårde liv for samfundets udstødte, om bødlens torturmetoder og om upopulært arbejde som at tømme latriner.

Besøg på Kolonien Filadelfia med rundvisning den 27. januar.

Fra besøget på Filadelfia

Læge Adolph Sell oprettede hospitalet for epileptikere i Tølløse, og det voksede med bygning på bygning. Det er stadig det eneste i landet. Spændende foredrag ved frivillige.

På hjemmesiden findes fyldige referater og fotos fra arrangementerne.

Generalforsamlingen

Denne indledtes traditionen tro med gnaveben på Gundestedgård den 19. februar.

Efterfølgende læste Bent Gottfredsen sin egen novelle Dengang julen gik hen og blev kristen – og svinet blev stuerent. Derefter sang Poul Holst sine egne sjællandske viser om Hans Peter og Katrine.

På hjemmesiden findes indbydelse, dagsorden, formandens beretning, referat og regnskab. Her kan man også læse novellen og høre Pouls sange.

Kommende arrangementer

Fortidsmindernes Dag

Her arrangerer vi sammen med ROMU en vandring på Åstrup Gods jorder, hvor vi ser på oldtidsagre, oldtidsveje og oldtidshøje samt hører lidt om geologien. Udgangspunkt: Tadre Mølle. Tid: søndag den 22 april kl. 13.00. Varighed ca. to timer. Turleder Bent Gottfredsen. På møllen kan man ved starten bestille kaffen, så den er klar, når vi vender tilbage. Arrangementet er gratis.

Sneglehøj i Hestehaven

Valborgaften

Vi mødes mandag den 30. april kl. 18.00 på Tadre Mølle. Bestyrelsen efterlyser hjælpende hænder.

Hvidernes kirker

Arrangement ved ingeniørforeningens seniorer. Dette tilbydes også EHF's medlemmer. Tid tirsdag den 8. maj kl. 10.30. Sted Lejre Station. Bustur. Pris 100 kr inklusive forplejning. Turleder Bent Gottfredsen. Tilmelding til evtheill@evtheill.dk eller 21455730 senest den 20. april.

Gravhøje og jættestuer

Arrangement ved ingeniørforeningens seniorer. Dette tilbydes også EHF's medlemmer. Tid onsdag den 16. maj kl. 10.30. Sted Lejre Station. Bustur. Pris inklusive forplejning 100 kr. Turleder Bent Gottfredsen. Tilmelding til evtheill@evtheill.dk eller 21455730 senest den 2. maj.

Møllemaries Fødselsdag

Årets gæster tirsdag den 14. august på Tadre Mølle bliver Bente Kure og Leif Ernstsen. Se nærmere under Tadre Mølles Venner.

Mere detaljerede indbydelser vil blive fremsendt pr mail.

BRAMSNÆS LOKALHISTORISKE FORENING

Formand: Bjarne Holm, *E-mail:* jeanbjarne@holm.mail.dk
http://www.bramsnaeslokalhistorie.dk

Så blev det 1. marts. Forår efter kalenderen, men vinter udenfor. Men foråret er på vej, og dagene bliver lysere for hver dag, der går. Et nyt foreningsår er også på vej.

Vi havde generalforsamling den 28. februar, og den forløb som altid rigtig udmærket. Bestyrelsen blev genvalgt.

Virginia Holst

Virginia Holst holdt et meget underholdende foredrag om at komme fra USA og flytte til Danmark og leve her i næsten en menneskealder med de forskelle og forandringer, det indebærer.

Foreningens drift kører også fint. Vi har haft et travlt år med flytninger og en masse andre aktiviteter, men håber, at vi i det nye år kan koncentrere os mere om vores primære gøremål, nemlig indsamling og udbredelse af historiske emner, samt prøve at fastholde den lokalhistoriske identitet for vores område, gerne i samarbejde med de andre foreninger i Lejre, som her i Lethrica. Men også på nye områder. Vi håber at få en udstilling om Madsens stene på Kirke Hyllinge bibliotek i september måned, men vi vil også gerne prøve at gøre os mere synlige på andre måder, som flere byvandringer, foredrag og måske en ekskursion. Vi prøver at være åbne for både gamle prøvede og nye tiltag. Forslag fra medlemmerne er altid meget velkomne. Det skal ikke være nogen hemmelighed, at det bekymrer os i bestyrelsen at se, at medlemstallet langsomt falder. Vi har dog haft den glæde at få nogle nye medlemmer i sidste foreningsår, og vi håber, at tendensen vil fortsætte.

Vi fra bestyrelsen håber at se mange af vores medlemmer og gerne også

andre interesserede til vores aktiviteter i det nye foreningsår. Læs om dem på vores hjemmeside og på facebook.

Jeg ønsker alle vores medlemmer og læsere et godt forår og en god sommer.

Bjarne Holm

Kommende arrangementer

Fritidsmesse på Ryegård den 5. og 6. maj.

Igen i år vil Bramsnæs Lokalhistoriske Forening deltage i Fritidsmessen med en stand. Herfra vil vi sælge hæfter, bøger og trøjer. Samtidig vil der være udstillinger med relation til egnen. Nogle af foreningens medlemmer vil ligeledes være til stede.

Lørdag d. 26. maj kl. 11.00 Gravhøje ved Ejby Å.

Thomas Bruun vil fortælle om jættestuerne, fundene og om tiden, hvor de blev bygget. Vi besøger udvalgte høje til fods, og der er efterfølgende - efter et par gode timer - kaffe og kage til alle deltagere. Kom, som I er – både børn, voksne og hunde. Ingen tilmelding – Vi mødes Møllehøjvej, Kyndeløse Sydmark.

Påtænkte arrangementer

Bestyrelsen påtænker at arrangere en **tur til Orø** med besøg på Orø Museum, Hestebedgård og en byvandring lørdag den 1. september 2018. Der bliver sendt mail rundt til medlemmerne.

BYGNINGSPRÆMIERING

De tre historiske foreninger har nu nedsat et bedømmelsesudvalg og er enedes om en messingplakette som det synlige symbol på præmieringen. Vilkår for bygningspræmiering kan læses på foreningernes hjemmesider.

Forslag efterlyses!

Forslag skal stilles skriftligt og motiveret til foreningerne. Forslagsstiller skal sikre sig, at kandidaten er villig at modtage prisen.

Ill. Stæreslum

LEJRE MUSEUMSFORENING

Formand: Philippe Bourbon, E-mail: philippebourbonparme@gmail.com

Medlemskabet

Til medlemmernes orientering kan vi oplyse, at medlemskab af Lejre Museumsforening for 2018 dækker en husstand og giver gratis adgang til Lejre Museum og Tadre Mølle. Museumsforeningen vil i samarbejde med ROMU afholde foredrag, hvortil der er gratis adgang for foreningens medlemmer. Det vil altid fremgå af de løbende medlemsorienteringer, om der er gratis adgang til de annoncerede arrangementer. Desuden vil man som medlem modtage Lethrica to gange årligt, og man vil kunne få et eksemplar af ROMU årbogen. Man vil også kunne deltage i foreningens årlige sommerudflugt til reduceret pris.

Generalforsamling

Generalforsamlingen afholdes **tirsdag den 17. april kl. 19** på Lejre Museum. I forbindelse med generalforsamlingen vil direktør Henrik Bo Nielsen, ROMU, fortælle om sine visioner for ROMU.

Foredrag på Lejre Museum

(Medlemmerne af Lejre Museumsforening har gratis adgang til disse foredrag).

Onsdag den 11. april kl. 19: Vikingerne på Grønland ved Jette Arnborg

Lørdag den 21. april kl. 13: Udvandrerfortællinger ved Eva Nielsen og Vivian Møller (i forbindelse med Lejre Kulturdage, se nedenfor).

Onsdag den 9. maj kl. 19: Vikingen fra Fregerslev ved Merethe Schifter Bagge, Skanderborg Museum.

Lejre Kulturdage

I forbindelse med Lejre Kulturdage afholdes der et arrangement på Lejre Museum lørdag den 21. april kl. 13 - 15, hvor Eva Nielsen og Vivian Møller fortæller om en række udvandrerskæbner fra Gl. Lejre området. Eva Nielsen og Vivian Møller har i en årrække arbejdet med Gl. Lejres nyere historie. De har i den forbindelse fundet frem til, at der var en række familier fra egnens husmandssteder, der i 1870 var blevet så grebet af mormonbevægelsen, at de udvandrede til mormonstaten Utah i USA. Eva og Vivian har fundet et spændende

materiale frem om familiernes historie, fra de første udvandrergrupper tog af sted og frem til de nulevende efterkommere, der stadig bor i Utah.

Markedsdag

Den traditionsrige markedsdag på Gl. Kongsgård afholdes **søndag den 3. juni kl. 11 - 16.** Museumsforeningen vil bl. a. stå for kaffe- og kagesalget og for salget af flæskestegssandwich.

Sommerudflugten

Sommerudflugten finder sted **lørdag den 25. august til søndag den 26. august.** Turen går i år til Lolland - Falster. Vi overnatter og spiser aftensmad på Hotel Maribo Søpark, der ligger lige ud til Søndersø, en af de smukke Maribo søer i Naturpark Maribosøerne, og tæt ved Maribo Domkirke. Prisen for turen - afhængig af deltagerantal - vil være mellem 1800 og 2000 kr. **Tilmeldingsfrist: 20. maj.** Der vil komme en mere detaljeret beskrivelse af turen senere. Tilmelding til Hans Jørgen L. Larsen på

lychlarsen@hotmail.com

Medlemsdag

Medlemsdagen finder sted på Gl. Kongsgård **lørdag den 1. september.** Foreningen giver kaffe og kage. Desuden vil der blive fortalt om stedet. Endeligt program er ikke fastlagt endnu.

MUSIK TIL MØLLE-MARIES 116 ÅRS FØDSELSDAG

I år har TMV indhentet underholdning ved det kendte musikerpar Bente Kure og Leif Ernstsen. De vil præsentere et pænt udsnit af deres righoldige repertoire.

Afsæt allerede nu tirsdag den 14. august! I god tid inden kan man på hjemmeside, face-book og opslag finde oplysninger om arrangementet og billetkøb, ligesom der sendes medlemsbrev.

TADRE MØLLES VENNER

fmd: Bent Brun Larsen, E-mail: tadremoellesvenner@gmail.com
Hjemmeside: www.tadremoellesvenner.dk

Siden sidst på Tadre Mølle.

I løbet af året er de sidste to lokaler i den sydlige ende af møllens stuehus blevet færdige til "indflytning" for personalet. Her er indrettet en dejlig stor samlingsstue for de mange, der arbejder på stedet i det daglige, og et mindre værelse til grovdepot og "kontor-virksomhed".

De faste årlige arrangementer som Krible-krable, plantemarked, skolernes efterårsferie og julemarked er forløbet til alles tilfredshed.

Krible-krable-dagen var som vanlig en dejlig våd fornøjelse, og et hit er det nye elektroniske grej, som kan få selv det mindste kryb til at ligne et monster, når det forstørres til bare A4 – en guldsmedelarve bliver til et frygtindgydende rovdyr. Der var rigtig mange aktiviteter for de gæstende børn og deres pårørende, f.eks. produktion af de dekorative fuglekuglehuse. Insekthoteller tårnede sig op i fantasifulde udgaver, og bålstegte pandekager går man aldrig fejl af.

Plantemarkedet var en fryd for syns – lugte – smags – og – følesans. Ud over muligheden for at erhverve sig sjældenheder inden for plantedenen var der lækre smagsprøver og salg af delikatesser ude og inde, og møllevennerne lavede friskbagte vafler, der smagte vidunderligt sammen med Susanna "biers" flydende nyslyngede honning. Der blev skåret

Småkravl forstørres

Markedsgade

Æblesvaner

Midtsjællands Spillemandslaug

"æblesvaner", som søsattes i Tadre Bæk, og de nyopgravede mølle-kartofler gik som "varmt brød" og var hurtigt udsolgt sammen med store, sprøde gulerødder. En sand feststemning bredte sig, da "Midtsjællands Spillemandslaug" endnu engang fyldte luften med dejlig musik i Maries smukke blomsterhave.

Skolernes efterårsferie bød på diverse aktiviteter som bagning i den store ovn i vognskuret, snitte knive, tømre fuglekuglehuse, filte og prøve gamle lege som hesteskokast, stylte-gang og trille tøndebånd. En ekstra oplevelse var det, da to nye skorstene fix og færdige landede på taget af stuehuset ved hjælp af en stor kran samtidig med, at tækkemanden var i fuld gang på staldenes tage. Så lød brandalarmen, og brandbiler med blå blink og sirenehyl masede sig vej ind mellem folk og bygninger - det var "heldigvis" fejlalarm - men spændende!

Heste på stald

Hesteskokast

Trillebånd

Hestevognskørsel

Også denne jul bød på det traditionsrige julemarked "JUL PÅ TADRE" med gang i møllen, hestevognskørsel, nissevækning med dans i laden, heste, får og gås i stalden, bålbagte pandekager, bugnende markedsboder med alt, hvad næse, øjne og mund kan begære. Et nyt indslag var "tækkemandspigen" Sara med sine kæmpe halmgeder - med og uden (stort) skæg. Hun viste, hvordan man hurtigt binder sådan en fyr - og så kunne de købes. Ud over de mange dejlige ting, der kunne købes for penge i bo-

Sara med halmbukkene

Save save brænde

derne, stod den på lækre madder, æbleskiver og gløgg i den julepyntede café. I Maries køkken solgte Egnshistorisk Forening deres nyudkomne bog SAGN OG MYTER FRA LEJREEGNEN, og i de nye personalerum kunne man lave juledekorationer og roelygter, som hvert år er et hit - og så er det gratis.

Generalforsamlingen fandt sted den 13. marts. Referat ses på hjemmesiden. Konstitueringen er uændret.

Tadre Mølle åbnede for sæsonen i Påsken d. 29/3. Allerede nu kan det oplyses, at vi den 14. august på Mølle-Maries 116-års dag kan præsentere Bente Kure og Leif Ernstsen som aftenens underholdere. Sæt datoen af, og tid for tilmelding bliver sendt ud via medlemsbrev. Følg de ting, der sker på opslag, hjemmeside og face-book, og besøg møllen for yderligere information.

Arrangementer på Tadre Mølle 2018

22. april Fortidsmindedag med vandring i Elverdamsdalen, kl. 13-15.30. Gratis entré.
30. april Valborg aften, kl. 18-21. Gratis entré.
6. maj Krible-krablearrangement, kl. 12-15. Gratis entré.
17. juni Dansk Mølledag, kl. 11-16. Gratis entré.
24. juni Kildemarked, kl. 10-16. Alm. entré.
8. juli Søndagsarrangement, kl. 12-16. Alm. entré
15. juli Søndagsarrangement, kl. 12-16. Alm. entré.
22. juli Søndagsarrangement, kl. 12-16. Alm. entré.
14. august Mølle-Marie's fødselsdag. Særskilt entré.
9. september Krible-krablearrangement, kl. 12-15. Gratis entré.
15. september Plantemarked, kl. 12-15. Gratis entré.

Uge 42 Efterårsferieaktiviteter

2. december Jul på Tadre Mølle, kl. 10-16. Særskilt entré.

Se nærmere om arrangementerne på www.tadremoellesvenner.dk og www.romu.dk

Åbningstider 2018

1/5-30/6: Lørdage, søn- og helligdage, kl. 11-16
1/7-31/7: Alle dage, kl. 11-16
1/8-30/9: Lørdage og søndage, kl. 11-16
13/10-21/10: Alle dage, kl. 11-16 (efterårsferie)

Entré

Voksne: 25 kr.
Grupper (min. 15 pers.): 15 kr.
0-17 år: Gratis

LIDT MOLINOLOGI

Af Bent Gottfredsen

Omkring år 1200 dukkede de første vindmøller op i Danmark.

Det var stubmøller, som man drejede op mod vinden med håndkraft ved at krøje - dreje - hele møllehuset rundt. Man tog simpelthen fat i svansen - det lange tømmerstykke, som strittede bagud og også tjente til adgang.

Med tiden fandt man ud af at sætte en lille vogn under svansen, så man kunne nøjes med at skubbe.

Stubmøllen på Hjerl Hede

Bortset fra drivkraften adskiller stubmøllens teknologi sig ikke fra vandmøllens.

Der findes bevaret over en snes stubmøller i Danmark, lige fra ganske små gårdmøller med blot to trin, og op til store købstadsmøller som i Strandparken i Holbæk. Her er møllen netop nu under restaurering efter en påsat brand.

Lokalt har vi også haft stubmøller, f. eks. på Såby Sand og ved Rye.

Kineserne var de første, der fandt på at udnytte vindenergien. Allerede for 4000 år siden brugte de vindmøller til at pumpe vand op fra floderne til kunstvandingskanaler.

Omkring år 900 møder vi de første rigtig store kornmøller i Afghanistan, Iran og Pakistan. Herfra sivede teknologien så til Europa.

På de lave, flade øer i Østersøen blev stubmøllerne særligt talrige, og her findes da også flest bevarede på: Öland, Gotland, Åland og de estiske øer Saaremaa, Hiiumaa og Muhu. De findes ofte på rækker - en kvarnrad på svensk.

Kvarnrad, Öland

På Öland bryder man let den fine kalksten med de mange forsteninger i store flader, men så skal den slibes, før den kan anvendes til fine gulve eller trapper. Den slebne ölandsten blev allerede i 1400-tallet en stor eksportvare, for man havde fået lært sig at slibe den ved hjælp af vindkraften i en slibemølle. Der var tale om en stubmølle, der trak nogle store, tunge granitsten hen over den bløde

Slibemølle: Jordhamn Skurkvarn, Öland

kalksten, indtil denne var glat. Tilsvarende teknik anvendtes ved knusning af mineraler til farvestoffer. Her blev en tung knusesten trukket rundt i en colorgang (color betyder farve).

ANNONCE, TADRE MØLLE

Sidste nummers annoncering i bladet gav nye laugsfolk, som hurtigt er faldet ind i rutinerne.

Der er dog stadig plads til flere – både havefolk, møllere og caféfolk på Tadre Mølle.

Velkommen til et godt arbejdsteam, uanset hvilket emne du vælger.

Se beskrivelserne i oktobernummeret 2017.

NYT FRA
DEN SELVEJENDE INSTITUTION TADRE MØLLE

Af Bent Gottfredsen

Restaureringen af stuehuset er nu afsluttet med to fine nye skorstenspiber og et nyt stråtag lagt på tagsten ligesom det oprindelige. Det var en sand fornøjelse at følge tækkearbejdet og meget spændende at se de færdige skorstenspiber blive løftet på plads med kran.

Staldene har fået nyt stråtag på gårdsiden, der er lagt nyt loft, og hele tagkonstruktionen er blevet meget grundigt forstærket. Murværket er blevet forsvarligt repareret, nogle steder genopbygget, og der er lavet

Skorstenene kommer op

Stuehuset tækkes

nye døre og porte. Flere er allerede sat på plads. Her er alt udført af de frivillige. Sidste etape bliver gulvet, og så skal der kalkes.

Møllebyggeren har nedtaget det gamle vandhjul, og han er nu i fuld gang med at lave det nye. Malerkarmen vil også blive fornyet. Alt skal være klar til åbningen.

Frilæggelsen af møllerenden langs med møddingpladsen skulle gerne være udført, når dette læses.

Staldene tækkes

Stuehuset - det færdige resultat

Seniorhåndværkerne forstærker tagkonstruktionen

Angående ejerskabet til Tadre Mølle ligger det nu efter diverse forhandlinger fast, at DSI-TM kommer til at overtage dette. Der arbejdes med et budget, der skal godkendes af kommunalbestyrelsen. Dette skulle gerne føre til, at DSI-TM fremover får mulighed for at vedligeholde ejendommen. Naturstyrelsens tilbud vedrører kun bygningerne og den omliggende jord. Vi havde gerne set, at det omfattede hele arealet. Naturstyrelsen forsikrer, at der ikke er planer om at afhænde resten af arealet til anden side, og at vores lejekontrakt, der er uopsigelig til 2026, naturligvis respekteres og kan forlænges. Vi prøver dog for en sikkerheds skyld at få en forkøbsret med i aftalen, da arealerne er meget vigtige for naturformidlingen.

De ændrede ejerforhold vil også medføre, at DSI-TM's vedtægter skal revideres. Dette arbejdes der netop nu på.

Med nationalpark Skjoldungernes Land og museet er det aftalt, at nationalparken opretter "en port til nationalparken" i den gamle café. Skjoldungernes Land er i det hele taget meget interesseret i Tadre Mølle. Det er jo kun godt. Det vil sikkert betyde en opgradering af naturformidlingen.

Desuden er det endelig lykkedes at få sat uglekassen op. Så venter vi kun på beboerne.

Uglekassen kommer op

Til en eventuel label

Lethrica

Lethrica er tidsskrift og medlemsblad for de historiske foreninger i Bramsnæs, Hvalsø og Lejre samt Lejre Museumsforening og Tadre Mølles Venner. Arkiverne og museerne tilbydes en fast rubrik.

Lethrica betyder "Noget om Lejre", og bladet er en sammenlægning af Lejre Historiske Forenings blad Lethrica og Nyt fra Egnshistorisk Forening i Hvalsø.

Forsendelse: Lethrica tilsendes medlemmerne af de tre historiske foreninger, Lejre Museumsforening og Tadre Mølles Venner samt lokalarkiverne. Ved ***manglende levering*** rettes henvendelse til de respektive foreninger:

LHF: Anni Larsen,
tlf. 46480725,
annilejre@email.dk
EHF: Ole Theill Knudsen,
Tlf. 22808664
ole@gundested-camping.dk
BLF: Bjarne Holm
jeanbjarne@holm.mail.dk
LM: Philippe Bourbon
philippebourbonparme@gmail.com
TMV: Connie Olsen
tadremoellesvenner@gmail.com

Redaktionsudvalg:
Karl Frandsen, Bent Gottfredsen, Bjarne Holm, Hans Jørgen Lych Larsen, Karin Gottfredsen

Redaktion og layout:
Thyra Johannesen
thsj@mail.dk

FORENINGERNES KOMMENDE ARRANGEMENTER

Tirsdag den 17. april kl. 19 på Lejre Museum
Generalforsamling (LM)

Lørdag den 21. april kl. 13
Udvandrerfortællinger ved Eva og Vivian (LM)

Søndag den 22 april kl. 13.00 fra Tadre Mølle
Fortidsmindernes Dag (EHF og ROMU)

Mandag den 30. april kl. 18.00 på Tadre Mølle
Valborgaften (EHF og TMV)

Lørdag/søndag den 5. og 6. maj
Fritidsmesse på Ryegård (BLF)

Tirsdag den 8. maj kl. 10.30 fra Lejre Station
Hvidernes kirker (EHF og Ing. Foren.)

Onsdag den 9. maj kl. 19 på Lejre Museum
Vikingen fra Fregerslev v. Merethe Schifter Bagge

Onsdag den 16. maj kl. 10.30 fra Lejre Station
Gravhøje og jættestuer (EHF og Ing. Foren.)

Fredag den 25. maj kl. 8.00 fra Lejre Station
Udflugt til Århus til den gamle by (LHF)

Lørdag d. 26. maj kl. 11.00
Gravhøje ved Ejby Å (BLF)

Søndag den 3. juni kl. 11 - 16 på Gl. Kongsgård
Markedsdag (LM)

Tirsdag den 14. august på Tadre Mølle
Møllemaries fødselsdag (TMV og EHF)

Lørdag den 25. august til søndag den 26. august
Sommerudflugt (LM)

Lørdag den 1. september på Gl. Kongsgård
Medlemsdag (LM)

Lørdag den 1. september
Tur til Orø (BLF)

Onsdag den 5. september klokken 19.00 i Felix
Henrik Engelbrecht, Opera i Guldalderen (LHF)